

ΟΙ ΚΥΝΕΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ¹

«Λάσπη, ακυλιά, χαμάληδες, αὐτὰ τὰ τρία ὄντα
«Τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ μόνα προϊόντα.»

Οὗτος ἦτο ὁ ἀφόρητος ἐπὶ τέλους καταστάς ἐπ' ὁδοῦ, τὸ ἀναπόφευκτον πάσης συνδιαλέξεως τέρμα, ὡς ἄκως κατὰ τὴν βραχεΐαν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν μου ἐτύγχανε νὰ παραπονῶμαι διὰ τὸν παχὺν βόρβορον, τὸν κατακλύζοντα τὰς στενάς καὶ σκολιάς ὁδοὺς τῆς μεγαλοπόλεως ἐκείνης, κατὰ τὰς ἀπαισίως πληκτικὰς ἡμέρας τῶν φθινοπωρινῶν βροχῶν, ἢ ἐκινδύνεον νὰ καταπλακωθῶ ἀπὸ τοὺς ἀτελευτήτους καλπάζοντας οὐλαμούς τῶν ἀχθοφόρων, κλιμακῆδόν τεταγμένων καὶ μετακομιζόντων ἐν βοῇ δυσκίνητα βάρη ἐξαρτώμενα ἐκ μακρῶν ξύλων, ἢ τὰνάπαλιν ἐκινδύνεον νὰ καταπλακώσω ἐγὼ ὁλόκληρον οἰκογένειαν κυνικὴν κατέχουσαν ἀνθαιρέτως μέγα μέρος τῆς δυσβάτου ὁδοῦ ἢ τοῦ στενοῦ πεζοδρομίου. Εἰς τὰ παράπονά μου, εἰς τὰς παρατηρήσεις μου, εἰς τὰ ἐπιφωνήματα τῆς ἐκπλήξεώς μου ἤκουον στερεοτύπως πρὸς ἀπάντησιν τοὺς δύο ἀνωτέρω στίχους μὲ ἔμφρασιν ἀπαγγελλομένους καὶ μὲ τινα ὁσίον χαιρεκάκου φιλοσκωμμοσύνης. Σημειωτέον ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ ἑξαμβλωματικοὶ στίχοι φέρονται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου καὶ εἰς αὐτὸν τοὺς ἀποδίδουν πάντες ἀδιστακτως, εἴτε λόγιοι εἶνε, εἴτε χειρῶνακτες, εἴτε ἐπιστήμονες, εἴτε παντοπῶλαι οἱ ἀπαγγέλλοντες αὐτούς. Ὁ ποιητὴς τοῦ *Περιπλανωμένου* καὶ τῆς *Τουρκομάχου Ἑλλάδος* ἔχει βεβαίως πολλὰς ποιητικὰς ἀμαρτίας εἰς τὴν ράχιν του, ἀλλὰ δὲν εἶνε δίκαιον, νομίζω, νὰ ἐπιβαρύνηται ἡ μνήμη του καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἑμμετρον χυδαιότητα. Ἄν δὲ μερικὰ ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὰς σημερινὰς καλαισθητικὰς ἀξιώσεις, ἦτο ἔμως ἀναντιρρήτως ἄρκετὰ δεξιὸς στιχουργὸς ὥστε νὰ συνθέτῃ στίχους ἀρτιωτέρους τοῦ ραιβοῦ αὐτοῦ ζεύγους καὶ ἄρκετὰ λογικὸς ὥστε νὰ γινώσκῃ ὅτι ἡ λάσπη δὲν ἀνήκει εἰς τὰς τάξεις τῶν ὄντων. Καὶ ἐν τούτοις ἡ ποιητικὴ του φήμη παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιγράμματος καὶ μόνου θεμελιούται, ὅπως παρὰ τῷ ἀμαθεῖ λαῷ τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος διακωνίζεται τὸ ὄνομά του χάρις εἰς ἓν ἑμμετρον αἰσχρολόγημα· καὶ ἐνῶ πολὺ ὀλίγοι γινώσκουσι τὰς ἐνθουσιώδεις ἀπο-

¹ Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Συλλόγῳ Παρνασσῶ τὴν 18 Μαρτίου 1892.

στροφάς του πρὸς τὸ ἅγιον καὶ παντοκράτορ πνεῦμα τῆς Ἐλευθερίας», ὅλοι τὸν ἐνθυμοῦνται χάρις εἰς ἓν στιχουργικὸν βαναυσοτέχνημα, τὸ ὁποῖον πιθανώτατα δὲν εἶνε ἰδικόν του ! Αὐτὰς τὰς ἀλλοκότους περιπετείας ἔχει ἐνίοτε ἢ ὑστεροφημία· καὶ ὅμως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τάλαιπωροῦμενοι ἐν τῇ ζωῇ χάριν αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ προβληματικοῦ ἀγαθοῦ !

Ὅπως δὴποτε, διὰ ν' ἀποδειχθῇ ὅτι κανὲν πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν εἶνε ἀνωφελές, τὸ ἀτυχές αὐτὸ δίστιχον μοὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφετηρία εἰς τὴν παροῦσαν διατριβήν, ἐν ἣ θὰ διαλάβω περὶ ἑνὸς ἐκ τῶν τριῶν ἐν αὐτῷ μνημονευομένων ὄντων. Τὴν λάσπην ἀφίνω κατὰ μέρος· δὲν θὰ ἐξετάσω κατὰ πόσον τὰ συστατικά τῆς ὀρειάζουσι μὲ τὰ τῆς κασιγνήτου τῶν ἀθηναϊκῶν ὁδῶν, διότι τὸ θέμα ὡς ἀρκετὰ γλοιώδες καὶ ὀλισθηρὸν, ἐνδέχεται νὰ μὲ παρασύρῃ πολὺ μακρὰν. Τοὺς ἀχθοφόρους παραδίδω εἰς τοὺς ἱεροκήρυκας, διότι οὐδαμοῦ θὰ εὕρωσι συνομοταξίαν τόσον ἐμπράκτως ἐφαρμόζουσαν τὸ εὐαγγελικὸν παράγγελμα τοῦ αἶρειν μετ' αὐταπαρνησίας καὶ ἀντὶ ἐλαχίστης ἀμοιβῆς ὅλα τὰ βάρη τοῦ πλησίον. Ἐκλέγω τοὺς κύνας καὶ ἐπιχειρῶ ἐκ τοῦ προχείρου νὰ ἐκθέσω τὰς ἐντυπώσεις ἃς μοὶ προὔξενῃσαν ὁ ἰδιόρρυθμος ὀργανισμὸς καὶ τὰ περίεργα ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς πολυπληθοῦς παρὰ τὸν Βόσπορον κοινότητος τῶν τετραπόδων τούτων, κολακεύομαι δὲ πιστεύων ὅτι τὰ φιλόμουσον ἀκροατήριον θὰ μοὶ φανῇ ἐπιεικὲς ἂν ὑπολειφθῶ τῶν προσδοκιῶν του, ἀναλογιζόμενον ὅτι χάριν τῆς παροδικῆς αὐτοῦ τέρψεως ἀποπειρῶμαι τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ βάλω, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, τὰ σκυλιὰ εἰς τὴν ἀγγάρεα.

Μὴ τις νομίσῃ δὲ ὅτι θέλω διὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ θέματος τούτου νὰ φανῶ νεωτερίζων· διότι πάντες οἱ ἐπισκεφθέντες τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ θελήσαντες νὰ ἐκθέσωσι τὰς ἑαυτῶν ἐντυπώσεις ἠσυχολήθησαν ὁ μὲν ἐκτενεστέρον, ὁ δ' ἐπὶ τροχάδων καὶ περὶ τῶν κυνῶν. Ἄλλως τε τὸ θέμα εἶνε τοιοῦτο ἐκ φύσεως, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ τὸ ἀποσύγῃ. Διότι ὅσον τις καὶ ἂν θαμβωθῇ ἀπὸ τὸ ἐξέλαιον θέαμα τοῦ Βοσπόρου, ὅσον καὶ ἂν μαγευθῇ ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ἐκ τοῦ Κερατίου θέας, ὅσον καὶ ἂν συγκινηθῇ ἐκ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τῶν ὑπὸ τοὺς θεσπεσίους θόλους αὐτῆς φωλευουσῶν ἱστορικῶν καὶ ποιητικῶν ἀναμνήσεων, ὅσον καὶ ἂν καταθελχθῇ ἐκ τῆς ἀτέρμονος παρελάσεως τῶν περικαλλῶν σουλτανικῶν ἀνακτόρων καὶ αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ ἀναζωογονουμένας τὰς ἐκ τῶν παραμυθίων ἐντυπώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὅσον καὶ ἂν διιγγιάσῃ ἐκ τῆς ἀεγάνου τύρβης καὶ τοῦ φαντασμαγορικοῦ φουρμῶ ποικίλων φύλων, ποικίλων φθόγγων, ποικίλων χρωμάτων,

ἀδύνατον εἶνε ἐπὶ τέλους τὸ βλέμμα του νὰ μὴ σταματήσει ἐπὶ τῆς πολυπληθοῦς στρατιᾶς τῶν ἀδεσπότην τετραπόδων, ἅτινα νέμονται ὡς κατακτητὰι τὰς ἀγυιάς, τὰς ὁδοὺς, τὴν παραλίαν, τὰς γεφύρας, αὐτὸν τὸν οὐδὸν τῶν οἰκῶν, μόλις ἐπιτρέποντα τὴν διάβασιν εἰς τὰ δίποδα, ὄντα σκελετώδη, φασματώδη, ρυπαρά, ψωραλέα, κοιμώμενα, ὑλακτοῦντα, χαριεντιζόμενα, ἀλληλομαχόμενα, ἀσχημονοῦντα. Καί ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι ὁ ποιητικὸς οἰατρος τοῦ ξένου ἐπισκέπτου εἶνε τοιοῦτος, ὥστε ἐν τῇ προσηλώσει του πρὸς τὰ ἰνδάλματα, ὅσα γεννῶσιν ἐν τῇ φαντασίᾳ τὰ ἀπαράμιλλα ἐκεῖνα θεάματα, ἀναισθητεῖ πρὸς πάντα τὰ κύκλω του συμβαίνοντα, πολὺ ταχέως θ' ἀναγκασθῆ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πραγματικότητα ἐκ τοῦ γοερῶ ὀλολυγμοῦ ἢ τοῦ ἀπειλητικοῦ γρυλλισμοῦ μανδροσκύλου, τοῦ ὁποίου ἐπάτησεν ἀπροσέκτως τὴν οὐρὰν ἢ ἄλλο τι μέλος, καθ' ἣν στιγμὴν ὠνειροπόλει τοὺς θησαυροὺς τῶν Καλιφῶν ἢ παρετήρει μετὰ θαυμασμοῦ διὰ μέσου τοῦ διαφανοῦς πέπλου τοὺς γόητας ὀφθαλμοὺς Ὀθωμανίδος, ἢ τὸ ἐπίχαρι καὶ προκλητικὸν βᾶδισμα Ἀρμενίας.

Ἡ πρώτη σκέψις ἢ ἐπερχομένη εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ξένου ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς ἀναριθμητοῦ πληθούς τῶν ἐν λόγῳ τετραπόδων εἶνε πῶς κητίωρθωσεν νὰ πολλαπλασιασθῆ ἐπὶ τοσοῦτον τὸ γένος αὐτῶν. Ὁ Βυζάντιος ἐν τῇ *Κωνσταντινουπόλει* αὐτοῦ¹ ἀναβιβάζει τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς 50 χιλιάδας· ἀλλ' ἡ ἀκρίβεια τοῦ ὑπολογισμοῦ του εἶνε προβληματική, πρῶτον διότι ἡ ἀπριθμησις δὲν εἶνε εὐκόλος καὶ δεύτερον διότι βεβαίως ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἠξήθη κατὰ πολὺ ἔνεκα τῆς ἐπεκτάσεως καὶ τῆς συμπυκνώσεως τῶν κατοκημένων μερῶν τῆς πόλεως. Ἐπειτα ἀμέσως προβάλλεται τὸ ἐρώτημα: εἶνε ἄρα γε ἐπήλυδες ἢ αὐτόχθονες; Ὁ εἰρημῶνος συγγραφεὺς τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* φρονεῖ ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα, ἰερά τῆς Ἐκάτης, ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων Βυζαντίων εἰς μέγα πλῆθος ἐντὸς τοῦ ἄστεος καὶ εἰς τὰς ὠρυγὰς αὐτῶν ἔμεινεν ὀφειλέτις ἡ πόλις, σωθεῖσα ἐκ τοῦ πολιορκουόντος αὐτὴν Φιλίππου, ἐτοίμου ἤδη νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς αὐτὴν δι' ὑπανόμου. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀπίθανον, ἐπιλέγει, νὰ ἔλαθον ἔκτοτε πρὸς ἀμοιβὴν τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀσουλίας. Πλὴν καὶ οὕτως ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων βεβαίως δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη πληθὴρ κυνῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, διότι ἄλλως οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς θὰ τὴν ἀνέφερον. Οὐδὲ πάλιν μνημονεύεται ἐπιδρομὴ ἀγέλης κυνῶν, ὀρμηθείσης ἐκ τῶν στεππῶν τῆς κεντρῆς Ἀσίας καὶ ἀναζητησάσης βίον ἀνετώτερον παρὰ τὰς εὐκραεῖς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου κατ' ἀπομίμησιν τῶν Οὔνων, τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν παντοίων

¹ Σ. Βυζαντίου *Κωνσταντινουπόλις* Τόμ. Α', σελ. 92.

ἄλλων βαρβάρων φύλων, ὧν αἱ ἀτίθασσοι ὄρδαί ὡς χεῖμαρροι κατέκλυζον τὸ σκληρὸν κράτος τῶν Καισάρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὧν ἡ ἀκατάσχετος φορὰ μόλις ἀνεκόπτετο ἀπὸ τὰ ὄχυρά τῆς πρωτεύουσας τείχης. Κατ' ἀνάγκην ἄρα πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ὑπερβολικὸς πλεονασμὸς αὐτῶν ἤρξατο ἀπὸ τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως· ἡ εἰκασία δὲ αὕτη καθίσταται βασιμωτέρα ἂν ἀληθεύῃ τὸ λεγόμενον, ὅτι εἰς τὸ στρατόπεδον Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ ὑπῆρχε μέγας ἀριθμὸς τοιούτων ζῴων, ἅτινα εἰσῆλθασαν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν νικητῶν κατὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν τῆς ἀλώσεως διὰ τῆς Πύλης τοῦ Ἀγίου Ρωμανοῦ, Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ κύνες τοῦ Βυζαντίου εἰσὶ κατὰ μέγα μέρος ἀπόγονοι κατακτητῶν καὶ ὡς τοιοῦτοι κέκτηνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὅπερ κατέχουσι δικαιώματα πολὺ βασιμωτέρα τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ τῶν Βουλγάρων. Ἐκτοτε παρέμειναν εὐρίσκοντες προστασίαν καὶ περιθάλψιν παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, οἵτινες ὡς γνωστὸν, καίτοι ἡ θρησκεία των θεωρεῖ τοὺς κύνας ἀκαθάρτους, ἰδιαιτέρως ἀγαπῶσι καὶ περιθάλλουσιν ἐξ αἰσθήματος εὐσπλαγχνίας τὰ ζῶα ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ τεραστία αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ των δὲν ἐξηγεῖται διὰ τούτου καὶ μόνου, καθότι καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι καθαρῶς τουρκικαῖς ἄς ἐπεσκέφθην δὲν ἔτυχε νὰ παρατηρήσω τσαύτην καταπληκτικὴν περίσσειαν κυνῶν. Ἄλλως τε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει τὸ ἐξαιρετικὸν πλῆθος τῶν κυνῶν παρατηρεῖται οὐ μόνον εἰς τὰς καθαρῶς ὀθωμανικὰς συνοικίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνας ἐν αἷς ὑπερτερεῖ ἢ κυριαρχεῖ ἀποκλειστικῶς ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς, καὶ ἐν ταῖς παρὰ τῇ διπλῇ ὄχθῃ τοῦ Βοσπόρου κώμαις καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νήσοις τῆς Προποντίδος. Ὡστε πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι παρεκτός τῆς ἰδιαιτέρας περιθάλψεως οἱ κύνες εὐρίσκουσι καὶ κλιματολογικὰς καὶ ἄλλης φύσεως συνθήκας εὐνοοῦσας τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ γένους των.

Τὸ γένος τοῦτο τῶν κυνῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε ὅλως ἰδιάζον. Τὸ ἀνάστημά των εἶνε μέτριον, ἡ κεφαλὴ των ἀπολήγει εἰς ὄξυ ρύγχος, τὰ ὠτά των εἶνε βραχέα καὶ ἠνωρθωμένα· εἶνε δασύμαλλοι, ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τοὺς ἡμετέρους ποιμενικοὺς κύνας, ἔχουσι δὲ ὅλοι τρίχωμα μόνόχρουν, φαῖον ἢ κιτρινόφαιον, οὐδέποτε στικτόν, ὡς νὰ ἤρνεῖτο προνοητικῶς ἡ φύσις τὴν πολυτελείαν αὐτὴν εἰς δέρμα προωρισμένον νὰ κυλίηται ἐντὸς τοῦ βορβόρου καὶ ν' ἀποκτᾷ ἐξ αὐτοῦ ρυπαρὰν ὁμοιομορφίαν. Ὁ ἰδιαιτέρως σπουδάσας τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν καὶ γράψας περιεργοτάτην μονογραφίαν πολυμαθῆς ὁμογενῆς καὶ ἀρχίατρος τοῦ Σουλτάνου Μαυρογένους πασᾶς¹ λέγει ὅτι τὸ εἶδος αὐτῶν ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν

¹ *Les chiens errants du Constantinople. Étude des Mœurs.*

ἀπόχρωσιν μεταξύ τοῦ θωός καὶ τοῦ λύκου· ὁ δὲ διάσημος ζωολόγος Brehme τοὺς κατατάσσει εἰς τὸ εἶδος τῶν chiens marrons. Τὸ κύριόν των γνώρισμα εἶνε ἡ ὀκνηρία· ὅτε ἤκουον ἄλλοτε τοὺς ναυτικούς συμπολίτας μου ν' ἀποκαλῶσι τοὺς ὀκνηροὺς καὶ ἀναλγήτους «σκυλιὰ τοῦ Καρακιοῖ», ἠπόρουν διὰ τὴν παρομοίωσιν· πλὴν ὅτε ἀποβιβασθεὶς εἰς Γαλατᾶν εἶδον τὸ ἀπερίγραφτον θέαμα τῆς ραθυμίας τῶν ζώων αὐτῶν, ἐπέισθην ὅτι ἡ παραβολὴ ἦτο εὐστοχωτάτη. Ἐξηπλωμένοι νωχελῶς εἰς τὸ μέσον συνήθως τοῦ δρόμου, ἀνά εἰς, ἀνά δύο, ἀνά πέντε, ἀνά δέκα, μὲ τὸ ρύγχος κεχωσμένον μεταξύ τῶν ὀπισθίων σκελῶν, κοιμῶνται ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους, ἀποτελοῦντες συμπλέγματα πικίλα, ἰδιότροπα, σωροὺς νεκροζώους, οἵτινες ἀγνοεῖ τις ἂν ἀποτελῶνται ἐκ σωμάτων ζώντων ἢ ἐκ θνησιμαίων. Ἡ ζωὴ τυρβάζει ποικιλόμορφος, σφριγηλὴ ἐν ἐκκωφωτικῇ βοῇ, περίξ αὐτῶν διέρχονται διαβάται πεζοὶ καὶ ἔφιπποι. Ὀθωμανοὶ σοβαροὶ μὲ τὸν ποδῆρη χιτῶνα καὶ μὲ τὴν κίδαριν, χανούμισσαι μὲ ἐσθῆτας εὐρείας μεταξίνας, θροούσαι ἀνά πᾶν βῆμα καὶ μὲ τὸ ἀλεξιβρόχιον πάντοτε ἀνοικτόν, Ἀρμένιοι καὶ Ἕλληνες ἔμποροι πολυφρόντιδες καὶ βιαστικοί, πλανόδιοι πωληταὶ Ἰουδαῖοι μὲ κάνιστρα ἀβαθῆ καὶ εὐρύχωρὰ ἐπὶ κεφαλῆς, στρατιωτικοί, εὐνοῦχοι, κυρταὶ κομφαὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς συνοικίας τοῦ Πέραν, κλητῆρες χρυσοστόλιστοι τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν προξενείων, Πέρσαι μὲ κωνοειδεῖς τριχωτοὺς πῖλους, δερβίσαι, ξένοι περιηγηταί, λόχοι ἀχθοφόρων ὠρυομένων, καὶ ἐν τούτοις αὐτοὶ μένουσιν ἀκίνητοι καὶ τὰ κύματα τοῦ πλήθους ἀναγκάζονται νὰ παρακάμπτωσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ διὰ νὰ μὴ προσκρούσωσιν ἐπὶ τῶν ἀδρανῶν ἐκείνων ὄγκων. Διότι πάντες φαίνονται σεβόμενοι τὴν ἀνάπαυσιν τῶν ὀκνηδῶν αὐτῶν ζώων, ἰδιαίτατα δὲ οἱ Ὀθωμανοί, καὶ τὸ σέβας τοῦτο προέρχεται, ὡς λέγεται, ἐκ παραδόσεως, καθ' ἣν ὁ Μωάμεθ πρακληθεὶς ποτε ν' ἀπαντήσῃ εἰς θεολογικὸν πρόβλημα καὶ θέλων νὰ ἐγερθῆ, προετίμησε ν' ἀποκόψῃ τὴν εὐρείαν χειρῖδα τοῦ ἱματίου του, ἐφ' ἧς ἐκοιμάτο ὁ αἰλουρός του, παρὰ νὰ τινάξῃ τὴν ἡσυχίαν τοῦ προσφιλοῦς του ζώου. Μόνον ὅταν διέρχῃται ἄμαξα ἐλαύνουσα ἀπὸ ρυτῆρος ἢ ἀμάξιον ὀγκῶδες φορτηγόν, γοερῶς τρίζον καὶ στένον ἐκ τοῦ βάρους, μόνον τότε ἀποφασίζουσι νὰ μετακινήθωσιν, ἀλλὰ κατὰ τόσους μόνους δακτύλους ὅσοι ἀπαιτοῦνται ὅπως ἀποφύγωσι τοὺς ἐπικειμένους νὰ διέλθωσιν ἐκ τοῦ σώματός των τροχοῦς. Ἐνῶστε τὸ κίνημά των αὐτὸ δὲν ἐκτελεῖται ἐγκαίρως· ἀκούεται τότε θρηνώδης ὀλαλυγμός, ὁ παθῶν ἐγείρεται σύρων τὸ τετραυματισμένον σκέλος του διὰ νὰ κατακλιθῆ ὀλίγα βήματα ἀπωτέρω καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸν ὕπνον του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μόλις ἀρκοῦνται ν' ἀνοίξωσι τοὺς νυσταλέους ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ ἴδωσι μετ' ἀπαθείας τὴν συμφορὰν τοῦ συντρόφου των.

Οἱ κύριοι τῆς ὁδοῦ ἐν Κωνσταντινούπολει εἶνε οἱ κύνες, ἔχοντες δικαιώματα μονίμου κατοχῆς. Καταλαμβάνουσι τὸ πεζοδρόμιον καὶ τὸ δάπεδον τῶν ὁδῶν καὶ μένουσιν ἀκηδεῖς, εἴτε ἡ βροχὴ τοὺς λούει, εἴτε ὁ ἥλιος τοὺς πυρακτώνει, εἴτε ὁ ἄνεμος τοὺς μαστίζει, εἴτε ἡ χιών τοὺς περικαλύπτει μὲ παγερὸν στρώμα. Οἱ μᾶλλον προβλεπτικοὶ ἐκλέγουσιν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὡς μέρος διαμονῆς τὸ ἔδαφος τῆς ὁδοῦ τὸ κείμενον ὑπὸ τοὺς προέχοντας ὑαλοφράκτους ἐξώστας τῶν οἰκιῶν, τοὺς λεγομένους ἐν Κωνσταντινούπολει σαχνισί· ἄλλοι ὅταν ἡ χιών εἶνε παχεῖα, ὀρύσσουσι διὰ τῶν ὀνύχων μικροὺς λάκκους καὶ συσπειροῦνται ἐν αὐτοῖς· τὴν πρόνοιαν δὲ ταύτην ἰδίως δεικνύουσι αἱ θήλειαι, ἐγκυμονοῦσαι ἢ ἀρτίτοκοι, αἱ ἔχουσαι νὰ περιθάλψωσι πολυμελῆ καὶ ἀπροστάτευτον οἰκογένειαν. Οἱ λοιποὶ ἐντελῶς ἀδιαφοροῦσι περὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπηρειῶν, ἐξ ὧν μένουσιν ἀπρόσβλητοι· τὸ πολὺ πολὺ κατὰ τὰς χιονώδεις νύκτας ἐκλέγουσιν ὡς κοίτην τὸ μέσον ἀκριβῶς τῆς ὁδοῦ, ὅπου ἡ χιών, ἐνθεν καὶ ἐνθεν παρὰ τοὺς τοίχους συνήθως στιβαζομένη, εἶνε ὀλιγωτέρα. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὴν τὴν οἶον ἡ φάραγγα προτιμῶσι καὶ οἱ πεζοὶ διαβάται, οὐχὶ σπανίως πατοῦσι τοὺς κοιμωμένους κύνας, μὴ διακρινομένους ἐν τῷ σκότει καὶ ἡ περίπτωσις αὕτη δὲν εἶνε ἀκίνδυνος, διότι τότε οἱ τὴν ἡμέραν συνήθως χειροῦθαι καὶ ἄκακοι τετράποδες, τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν τῇ μοναξίᾳ ἐξαγριοῦνται καὶ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἀπροσέκτων. Ἀφοῦ κορεσθῶσιν ὕπνου, ἐγείρονται, ἀποτινάσσουσι ὄμοῦ μὲ τὴν νάρκην των καὶ τὸν παχὺν βόρβορον ἢ τὴν κόνιν, ἐξ ἧς περιβάλλονται καὶ ἀρχίζουσι τὴν ἀνά τὴν ὁδὸν περιπολίαν των. Ἐρευνῶσιν ὅλας τὰς γωνίας· ἴστανται πρὸ τῶν θυρῶν ἀναμένοντες νὰ ριφθῶσιν εἰς τὴν ὁδὸν αἱ ἀκαθαρσίαι ἐπὶ τῶν ὁποίων ὀρμῶσι βουλιμιῶντες, ἀνασκάπτοντες αὐτὰς μανιωδῶς πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἀποφαγίων· σχηματίζουσι κύκλον, ἐρωτικῶς προσβλέποντες τὰ σφάγια, ἅτινα ἐκθέτει πρὸς πώλησιν ὁ κρεσπώλης, τῆς συνοικίας, λείχοντες τὸ αἷμα ἢ ἐλλοχῶντες τὰ ἀποριπτόμενα ἄχρηστα τεμάχια τῶν ἐντοσθίων. Σταθμεύουσι πρὸ τῶν ἐδωδιμοπωλείων ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μικρᾶς ἐλεημοσύνης. Συνάπτουσι κρατεροὺς ἀγῶνας περὶ τῆς κατοχῆς ἐνὸς ἀπογυμνωμένου ὀστοῦ ἢ περὶ τῆς ἐρωτικῆς προτιμῆσεως φιλαρέσκου θηλείας, παίζουσι μετὰξὺ των—διότι ἔχουσι ἐνίοτε ὄρεξιν νὰ παίζωσιν οἱ ταλαίπωροι! Ἐπειτα πάλιν συσπειροῦνται καθ' ὀμίλους καὶ κοιμῶνται, ὁ μὲν μὲ κενὸν τὸν στόμαχον, ὁ δὲ μόλις κατορθώσας νὰ φάγη τόσον, ὥστε νὰ μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Τὴν νύκτα ἠχοῦσιν ἀδιάκοποι αἱ ὑλακαὶ των, παρακολουθοῦσαι τὰ βήματα ὑπόπτου διαβάτου. Αἱ ὑλακαὶ αὗται καθίστανται ἄγριαι καὶ λυσσώδεις, ὡσάκισ φανῆ ἀνατέλλουσα εἰς τὴν ὁδὸν ἢ ἀμυδρὰ λάμψις τοῦ φανοῦ τοῦ φακῶ-

συλλέκτου. Ὀπλισμένος δι' ἀκοντίου φέροντος εἰς τὸ ἄκρον ἀρπάγιον ὁ βρακοσυλλέκτης περιέρχεται τὰ ὁδοὺς καθ' ἣν ὥραν ὁ θόρυβος καὶ ἡ κίνησις κοπάζουσιν, καὶ διὰ τῆς ῥάβδου τοῦ ἐρευνᾶ καὶ ἀναμοχλεύει τοὺς σωροὺς τῶν σαρωμάτων. Οἱ κύνες, οἵτινες ἔχουσιν ἤδη ἐνεργήσει ἀνασκαφᾶς καὶ ἐξαντλήσει πᾶν τὸ φαγώσιμον, ἐφορμῶσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ὑλακτοῦσι ἐμμανῶς, διότι τρέφουσιν ἀκατανίκητον ἔχθραν πρὸς αὐτὸν ὑποπτευόμενοι ὅτι ὑπεξαιρεῖ τὴν πενιχρὰν καὶ ἐλλιπεστάτην τροφήν των. Ἐνίοτε ἡ ὀργὴ των εἶνε τοιαύτη, ὥστε συνάπτεται πεισματώδης μάχη μεταξὺ τοῦ δίποδος ἐπιδρομέως καὶ τῶν τετραπόδων, καθ' ἣν ἐξέρχεται μὲν νικητῆς ὁ πρῶτος χάρις εἰς τὸ ἀρπάγιόν του, ἀποκομίζων ὁμῶς οὐκ ὀλίγα ἔχνη τῶν πειναλέων ὀδόντων τῶν ἐχθρῶν του. Ἄλλην ἐκφρασιν ὅλως ἰδιάζουσαν ἔχουσιν αἱ ὑλακαὶ των τὰς νύκτας καθ' ἃς συμβαίνει πυρκαϊά. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἐνετικῆς πύργου τοῦ Γαλατᾶ ὁ κατοπτεύων φρουρὸς δίδει τὸ σύνθημα, οἱ δὲ μπεκτοῆδες, οἱ νυκτοφύλακες τῆς συνοικίας, οἱ περιερχόμενοι τὰς ὁδοὺς καὶ διὰ βαρείας ῥάβδου κρουμένης ἐρρυθμῶς ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἀπαριθμοῦντες τὰς ὥρας, ἐκφέρουσι τὴν κραυγὴν *γιαγκίν βάρ*, ἀναγγέλλοντες καὶ τὴν συνοικίαν καὶ τὴν ὁδὸν ἐν ἣ ἔξερράγη ἡ πυρκαϊά με φωνὴν θρηνητικὴν, τρομώδη, παρατεταμένην. Εἰς τὴν φωνὴν ταύτην ἀπαντῶσιν ἀμέσως οἱ κύνες τῆς ὁδοῦ με ὠρυγὰς θρηνώδεις καὶ ὀξείας· ἡ γοερὰ δὲ αὕτη συναυλία, ἧς οἱ ἐναλλάσσοντες ἦχοι δονοῦνται παλμῶδεις ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός ἔχει τι τὸ ἀπαισίως πένθιμον.

Πῶς τρέφονται ὅλαι αὐταὶ αἱ λεγεῶνες τῶν ἐνδεῶν τετραπόδων εἶνε ἀληθῶς μυστήριον. Φεῦ! Ἐκ τῆς ἰσχνότητός των εἶνε κατάδηλον ὅτι δι' αὐτοὺς τουλάχιστον οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἡ φημιζομένη εὐδαίμων ἐποχὴ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, καθ' ἣν ἔδενον τοὺς σκύλους με τὰ λουκάνικα! Τρέφονται μὲ ὅλα καὶ μὲ τίποτε, πρέπει δὲ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀῆρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιέχει ἰδιαιτέρα στοιχεῖα ἱκανὰ πρὸς θρέψιν τῶν σκύλων, διότι ἄλλως ἔπρεπε κατὰ ἑκατοντάδας νὰ θνήσκωσι τὴν ἡμέραν ἐξ ἀσιτίας. Πᾶν δ,τι ῥίπτεται εἰς τὴν ὁδὸν εἶνε κτῆμά των. Ἀποφάγια, λείψανα κρέατος, κόκκαλα ἰχθύων, ἐντόσθια ὀδωδότα, καρποί, σαπροί, τεμάχια ἄρτου ἀπαλιθωμένου, φύλλα λαχάνων, ὅλα καταβροχθίζονται. Βλέπετε συναπτομένους ἀγῶνας φονικοὺς περὶ τῆς κατοχῆς ὀστοῦ, ἐξ οὗ πᾶν μόνιον σαρκὸς ἔχει πρὸ πολλοῦ ἀφαιρεθῆ καὶ τὸ ὀπιῶν μᾶλα ταῦτα περιλείχει ὁ δι' ἀγῶνος καὶ αἵματος ἀποκτήσας αὐτὸ μετὰ τρυφῆς ἴσης πρὸς ἐκείνην ἣν δοκιμάζει γαστρίμαργος καταβροχθίζων ἐκλεκτὸν κατασκευάσμα πεφημισμένου πλακουντοποιοῦ. Ὁ φοβερός ἀγὼν περὶ τοῦ βίου παρέχει κατὰ πᾶσαν στιγμὴν θεάματα φρικτὰ ἐν ταῖς ὁδοῖς

τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ βῆτόν τοῦ Βίσμαρκ *beati possidentes* δὲν ἰσχύει παρὰ τὸν Βόσπορον, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸν κυνικὸν πληθυσμὸν, παρ' ᾧ ὁ κανὼν ὁ ρυθμιζὼν τὰς σχέσεις συνοφίζεται εἰς τὸ φοβερὸν λόγιον : οὐαὶ τοῖς ἀσθενεστέροις ! Ὁ κύων ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν εἶνε ζῶον σαρκόβορον, ἀλλὰ παμφάγον. Πᾶν ἀντικείμενον δυνάμενον νὰ περιέχη ἔστω καὶ εἰς ἀδιόρατον ποσότητα μερικὰ θρεπτικὰ στοιχεῖα καθίσταται βορὰ αὐτῶν. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν ἤθελον συγκατατεθῆ ποτε ν' ἀφῆσω οὔτε κἂν τὰ ὑποδήματά μου εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ μίαν ὥραν, διότι ἤθελον ἀναγκασθῆ καιόπιν ν' ἀναζητῶ τὰ τεμάχιά των εἰς τὸν στόμαχον εἴκοσι κυνῶν. Μόνον τὰς πέτρας δὲν τρώγουσι καὶ τοῦτο εἶνε εὐτύχημα, καθόσον ἄλλως τὸ λιθόστρωτον τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως ἔπρεπε ν' ἀνανεῶται κατὰ πᾶσαν ἐβδομάδα.

Ἄλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ παμφαγία των εἶνε καὶ τὸ προτέρημά των. Χάρις εἰς αὐτὴν ἐκτελοῦσι τὸ ἔργον τῶν ἀδοκαθαριστῶν μετὰ παραδειγματικῆς εὐσυνειδήσιας. Ἡ ὑπηρεσία τῆς καθαριότητος εἶνε ἀνατεθειμένη ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς αὐτὰς τὰς λεγεῶνας τῶν πειναλέων ζῶων, ὁψέποτε δὲ ταῦτα ἤθελον ἐκλίπει, ὁ δῆμος τῆς πρωτεύουσας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους θὰ ὑπεβάλλετο εἰς σημαντικὴν δαπάνην δι' ἐργασίαν ἐκτελουμένην σήμερον καὶ ἀμισθὶ καὶ μετ' ἐπιμελείας. Οὗτος δὲ εἶνε εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων λόγων δι' οὓς ἡ ὀχληρὰ τῶν κυνῶν πληθὺς τυγχάνει οὐ μόνον ἀνοχῆς ἀλλὰ καὶ προστασίας. Διατρίψας ὑπὲρ τὸν μῆνα ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν ἔτυχε ν' ἀπαντήσω οὐδ' ἐν Ὀνησιμαῖον ἐλαχίστου ζώου, ἐνῶ εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ ἰσπεφάνου ἡμῶν ἄστεος ὁ ἔχων ἀνεκτικὴν τὴν ὄσφρησιν δύναται νὰ σπουδάσῃ τὴν ζωολογίαν ἐπὶ τῶν δαψιλῶς διεσπαρμένωυ πτωμάτων ἐκ πάντων τῶν γενῶν τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Σημειωτέον ὅτι ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα μ' ἐξέπληξε καὶ μίᾳ ἄλλῃ παρατήρησις. Οὐδέποτε ἔτυχε νὰ ἴδω εἰς τὰς ὁδοὺς πτώμα κυνός. Τώρα οἱ ταλαίπωροι αὐτοὶ κύνες δὲν εἶνε βεβαίως ἀθάνατοι· μάλιστα ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν τοῦ ὑστερημένου βίου ὃν διάγουσιν, ἡ θνησιμότης παρ' αὐτοῖς θὰ εἶνε μεγάλη. Τί γίνονται λοιπὸν τὰ ἐλεεινὰ των λείψανα ; ἀποκομίζονται ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας ἢ οἱ ὀμόφυλοι των μετὰ στωϊκῆς ἀπαθείας τὰ χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὰ ἑκαταῖα δεῖπνά των, διὰ νὰ πληρωθῆ κατὰ γράμμα τὸ λεγόμενον «τρώγονται ὡσὰν σκυλιὰ» ; ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἔσχον καιρὸν οὔτε ὄρεξιν ὅπως ἐνδιατρίψω περὶ τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας μου.

Οἱ κατοικοῦντες εἰς καθαρῶς ὀθωμανικὰς συνοικίας κύνες τρέφονται κάλλιον, χάρις εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τῶν κατοίκων. Ἀπὸ πάσης οἰκίας ρίπτονται εἰς τὴν ὁδὸν ἀποφάγια ἐπαρκῆ, πολλάκις δὲ ὀθωμανοὶ ἐλεή-

μονες ἐξερχόμενοι τῶν οἰκιῶν των μετὰ τὸ γεῦμα διανέμουσιν ἰδιοχειρῶς τὴν τροφήν εἰς τὸ ἀναμένον ἐξωθεν πειναλέον στίφος. Ἀγγεῖον ὕδατος εὐρίσκεται παρὰ πᾶσαν θύραν, ἰδίως κατὰ τὸ θέρος, ὅπως σβύνωσι τὴν δίψαν των ἐξ αὐτοῦ οἱ κύνες, οἵτινες εἰς τὰς ἄλλας συνοικίας ποτίζονται ἐκ τοῦ λιμνάζοντος παρὰ τὰς δημοσίους κρήνας ὕδατος ἢ ἐκ τοῦ ἀκαθάρτου ρεῖθρου τῶν ὁδῶν. Εὐτυχεῖς ἐπίσης εἶνε οἱ κύνες οἱ κατοικοῦντες παρὰ τὰ ὀθωμανικὰ τεμένη καὶ ἰδίως τὰ κοινόδια τὰ λεγόμενα τεκκέδες. Ἡ τροφή των αὐτόθι εἶνε τακτικὴ καὶ σχεδὸν ἐπαρκής, τυγχάνουσι δὲ ἰδιαζούσης προστασίας παρὰ τῶν ἐν τῷ ναῶ βιούντων. Εἷς τι παρὰ τὸν Γαλατᾶν τζαμίον εἶδον ἡμέραν τινὰ ἱερόπαιδα ἐξεληθόντα ὀργίλον καὶ καταδιώξαντα ἐπὶ πολὺ διάστημα διὰ ράβδου αὐθάδη κύνα, ὅστις εἰσήλασεν ἐντὸς τοῦ περιβόλου καὶ ἀπεπειράθη ν' ἀρπάσῃ τὸ γεῦμα τοῦ τροφίμου τοῦ τεμένουσιν κύνος. Ἄλλ' ἔτι εὐτυχέστεροι εἶνε οἱ βιοῦντες παρὰ τοὺς στρατῶνας. Τὸ συσσίτιον αὐτόθι εἶνε ἄφθονον καὶ τὰ ἀπομεινάρια τοῦ γεύματος πλούσια. Περὶ τὴν μεσημβρίαν συμβαίνει τακτικῶς ἐκεῖ σκηνὴ ἀξιοθέατος. Οἱ κύνες τῶν πέριξ, οἱ ἔχοντες κεκτημένα δικαιώματα ὡς ἐκ τῆς γειτνιασεῶς των εἰς τὴν τροφοδοσίαν ταύτην, ἀκριβεῖς ὡς χρονόμετρα, συνέρχονται εἰς μέγαν ἀριθμὸν καὶ ἀναμένουσι. Μετὰ προσδοκίαν λεπτῶν τινων, ἀνοίγεται τέλος μιὰ πύλη καὶ ἐμφανίζεται στρατιώτης κομίζων ἐντὸς χειραμάξης τὸ προωρισμένον διὰ τὴν ἀγέλην γεῦμα. Τὸ φορτίον ἀποτίθεται χαμαὶ καὶ τότε ἕλος ὁ συρφετὸς ὄρμα καὶ ἀποτελεῖ κύκλον καὶ τὰ ῥύγχη βυθίζονται βουλιμιῶντα ἐντὸς τοῦ σωροῦ τῆς πανδοισίας. Ἀλλὰ ὑπάρχουσι κύνες εὐσωμοὶ καὶ κύνες μικροί, κύνες ρωμαλέοι καὶ κύνες ἀσθενικοί. Οἱ τελευταῖοι δὲν τολμῶσιν οἱ δυστυχεῖς νὰ πλησιάσωσιν, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν δεῦτερον κύκλον πέριξ τῶν ἰσχυροτέρων. Τώρα τί νομίζετε ὅτι εἶνε φυσικὸν καὶ ἐπακόλουθον; νὰ φάγωσι μέχρι κορεσμοῦ οἱ ἰσχυρότεροι καὶ νὰ μείνωσι νήστες οἱ ἄλλοι. Καὶ ὅμως ἀπατᾶσθε· τρώγουν ὅλοι ἐξ ἴσου καὶ ἰδοὺ πῶς. Οἱ ρωμαλεώτεροι τρώγοντες ὑποβλέπουσιν ἀλλήλους, ἕως οὗ παρουσιάζεται μεταξὺ τοῦ σωροῦ ὀγκῶδές τι καὶ ὀρεκτικὸν τεμάχιον· τὴν κατοχὴν αὐτοῦ διαφιλονεικοῦσι δύο ἢ τρεῖς, ἕως ὅτου συμπλέκονται αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν ἀναμένουσιν οἱ ἐν τῇ δευτέρᾳ γραμμῇ ἀποκλεισθέντες, οἵτινες ὀρμῶσι τότε, ἀρπάζουσιν, ὅ,τι δυνηθῆ ἕκαστος καὶ τρέπονται δρομαῖοι εἰς φυγὴν. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ζῶσι μικροὶ καὶ μεγάλοι, δὲν δύναμαι δὲ νὰ βεβαιώσω ἂν τὴν μέθοδον αὐτὴν ἐδιδάχθησαν οἱ κύνες ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, οἷα ἐφηρμόσθη εἰς προσφάτους περιπτώσεις, ἢ τ' ἀνάπαλιν ἂν ἐδανείσθησαν αὐτὴν τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη ἀπὸ τὰ θυμόσοφα ταῦτα ζῶα. Τέλος οἱ κατοικοῦντες παρὰ τινὰς παρα-

λίους συνοικίας τῆς πόλεως δύνανται νὰ συγκαταλεχθῶσιν ὡσαύτως μεταξὺ τῶν ἠύνοημένων ὑπὸ τῆς μόρας, ἐπειδὴ ἐκτὸς τῆς ἐν τῇ συνοικίᾳ διὰ τοῦ συνήθους τρόπου ἀποκτωμένης τροφῆς, ἔχουσι καὶ τὰ τυχηράτων, οὕτως εἰπεῖν, συνιστάμενα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν εἰς τὸ παράλιον κομιζομένων καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ριπτομένων κάρρων τῶν ἀκαθαρσιῶν. Εἶνε ἀληθές ὅτι τὰ φορτία ταῦτα ἔχουσιν ἤδη ὑπαστῇ τῇ λεπτομερῇ ἔρευναν τῶν κυνῶν τῶν διαφόρων ὁδῶν ἐξ ὧν ἀποκομίζονται. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀκαταπονήτου ἐπιμονῆς των πάντοτε οὐχ ἦττον κατορθοῦσι ν' ἀνεύρωσιν ἐν ὀστοῦν λητμονηθὲν ἢ ἄλλο τι φαγώσιμον ἀντικείμενον παροραθὲν. Διὸ παραδοκοῦσι τὴν ἐπιξίν τῶν ἀμαξίων, συνοδεύουσιν αὐτὰ περιχαρεῖς μέχρι τοῦ μέρους τῆς ἐκφορτώσεως, οἱ δὲ μᾶλλον ἀνυπόμονοι διὰ ν' ἀποκτήσωσι δικαιώματα προτεραιότητος πηδῶσιν ἐπὶ τοῦ κάρρου καὶ ἀρχίζουσιν ἐκεῖθεν τὰς ἀνασκαφάς.

Ὑπὸ τοιαύτης συνθήκας βίου καὶ με τοιαύτην δίαιταν ἡ εὐρωστία καὶ ἡ εὐεξία δὲν εἶνε πλεονεκτήματα συνήθη εἰς τὰ ἀτυχῆ ταῦτα ζῶα. Ἀπορίας ἄξιον εἶνε μάλιστα πῶς ἀντέχουσιν ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τόσας στερήσεις καὶ κακουχίας. Εὐρίσκονται βεβαίως καὶ τινες εὐρωστοὶ καὶ ρωμαλέοι καὶ σφριγηλοὶ μεταξὺ των, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι εἶνε ἀξιοθρήνητοι τὴν θεάν, καχεκτικοί, ἀσθενεκοί, με τὸ δέρμα κολλημένον ἐπὶ τῶν ὀστέων, με τὰς πλευρὰς προεχούσας, φάσματα ἀληθῆ τετραπόδων· ἡ ψωρίασις τοὺς μαστίζει οἰκτρῶς· οἱ πλεῖστοι ταλαιπωροῦνται ἀπὸ εἰδεχθῆ ἔλκη, ἀηδῶς ἐπιδεικνύμενα ἐν μέσῃ ὁδῷ, ὑπὸ τὸν φλέγοντα ἥλιον, ἐφ' ὧν περιίπτανται βομβοῦντα σύννεφα μυιῶν. Ὀλίγοι εἶνε οἱ ἄρτιοι, οἱ περισσότεροι εἶνε ἀνάπηροι, χωλοὶ, στρεβλοὶ, μονόφθαλμοι· τοῦ ἐνός λείπει τὸ ἐν ὠτίον, τοῦ ἄλλου λείπει ὀλόκληρον τεμάχιον σαρκὸς ἐκ τῶν νώτων, καὶ ἄλλος τις φαίνεται οἰονεὶ ζῶσα καὶ κινουμένη περγαμηνή, διότι ἡ δορά του ἀπώλεσεν ὀλόκληρον τὸ τρίχωμα. Ὡς πρὸς τὴν οὐράν, αὐτὴ εἶνε τὸ συνηθέστερον ἐλλεῖπον μέλος καὶ τόση εἶνε ἡ πληθὺς τῶν κολούρων, ὥστε ἄγεται τις νὰ πιστεύσῃ κατ' ἀρχὰς ὅτι ἐκ γενετῆς φέρουσιν αὐτὸ τὸ διακριτικὸν γνῶρισμα, τὴν ἐλλειψίν κέρκου. Ἡ οὐρά, λέγει ἐπιχαρίτως ὁ Δὲ Ἀμίτσης, εἰς τοὺς κύνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε ἀντικείμενον πολυτελείας μετὰ δῆμνον δημόσιον βίον. Ὅλα ταῦτα τὰ τραύματα καὶ αἱ ἀκρωτηριάσεις προέρχονται μὲν καὶ ἐκ τῶν καθημερινῶν δεινοπαθημάτων, τῶν ραβδισμῶν, τῶν τυχαίων συμβάντων, ἀλλ' εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀποτελέσματα τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων. Οὐδέποτε εἶδα κύνας μᾶλλον φιλέριδας, καὶ αὐταὶ δὲ αἱ θήλειαι διακρίνονται διὰ τὸ εὐέξαπτον καὶ μάχιμον αὐτῶν. Ἐνῷ παίζουσι καὶ ἄστειζονται καὶ ἀνταλλάσσουν ὡς ἀσπασμοὺς ἐλαφρὰ δῆγματα,

κυλιόμενοι ἐντὸς τοῦ κονιοτοῦ ἢ τοῦ βορβόρου, αἴφνης διὰ τὴν παραμικρὰν αἰτίαν συμπλέκονται. Ὁρθοῦνται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν, ἀκροβατοῦντες ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ τῆς ὥρας καὶ προσπαθοῦσι νὰ κατασπαράξωσιν ἀλλήλους ἐνῶ τὸ αἷμα ἐκρέει ἄφθονον ἀπὸ τοὺς φλογισμένους αὐτῶν φάρυγγας. Μάρτυς τῆς σκηνῆς ταύτης, ἐθεώμην πολλάκις ἰστάμενος μετὰ περιεργείας τὰς διαφόρους περιπετείας τῆς ἐμμανοῦς πάλης καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ λύσσα τῶν μαχομένων, ὥστε ἀνέμενα νὰ ἴδω πραγματοποιούμενον τὸ ἀπίθανον συμβᾶν τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ τερατολόγου βερῶνου Μυγχαόυζεν, περὶ τῶν οὗο ἀνταγωνιζομένων λεόντων, οἵτινες τέλος ἀλληλεφαγώθησαν τόσον τελείως, ὥστε δὲν ἀπέμειναν ἐξ ἀμφοτέρων εἰμὴ ἡ οὐρά. Καὶ ὅταν εἶνε μονομαχία, ὑπομονὴ ἄλλ' ἐνίοτε συμβαίνει νὰ προστρέχωσιν εἰς βοήθειαν τῶν μαχομένων πολλοὶ ἑκατέρωθεν ἀγωνισταὶ καὶ ἡ συμπλοκὴ λαμβάνει τότε χαρακτῆρα μάχης ἐκ τοῦ συστάδην. Πυκνὸς κονιορτὸς περιβάλλει τὰς διαμαχομένας στρατιάς, ὡς ἡ νεφέλη ἢ ἀποκρύπτουσα ἄλλοτε τοὺς εἰς τὰ πεδία τῆς Τροίας μαχομένους ἥρωας καὶ ἡμιθέους. Τηλικούτος δὲ προσγίνεται θόρυβος ἐκ τῆς οἰμωγῆς καὶ εὐχολῆς ὀλλύντων τε ὀλλυμένων, ὥστε οἱ γείτονες ἀναγκάζονται νὰ ἐξέλθωσι εἰς τὴν οἶον καὶ μὲ τὰ προστυχόντα ὅπλα ἀνηλεῶς παίοντες ν' ἀποδιώξωσι τὴν μανιώδη ἀγέλην.

Γεννῶνται ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐν αὐτῇ ἀποθνήσκουσιν. Ὁ ὄρομίσκος ἐν ᾧ ἐτέχθη ἕκαστος καὶ ηὐξήθη, ἢ ἡ τριόδος, ἢ ἡ ἀγυιά, ἢ ἡ γέφυρα, ἢ τὸ χλοάζον νεκροταφεῖον μὲ τὰς ἐπικλινεῖς βρυσκαπεῖς ἐπιτυμβίους στήλας εἶνε ἡ πατρίς των, ὀρίζων δὲ μόνος αὐτῶν πολλάκις ἡ πληκτικὴ σειρὰ τῶν ὑψιρῶφον οἰκιῶν, ἐξ ὧν φράσσεται ἡ στενὴ ὁδός. Οἱ κύνες τοῦ Σταυροδομίου ἀγνοοῦσι τὴν ὑπαρξίν τοῦ Γαλατᾶ καὶ τούτου πάλιν οἱ κύνες βλέπουσιν μὲν ἐξελισσόμενον εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τοῦ Κερατίου τὸ ἐξαισίον πανόραμα τοῦ Σταμποῦλ μὲ τὰ μεγαλοπρεπῆ τζαμιά καὶ τοὺς χαρίεντας εὐθυτενεῖς μιναρέδες, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς ὁ μαγικὸς ἐκεῖνος χῶρος εἶνε ἀπροσπέλαστος ἀντικατοπτρισμός. Τὸ ἀνήκον εἰς ἑκάστην ὁδὸν στίφος ἀποτελεῖ ἰδίαν δημοκρατίαν, διεπομένην ὑπὸ νόμων ἀγράφων, ἀλλ' ἀπαραβάτων, ἔχουσαν τὰ ὅρια τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἀκριβῶς ἀπ' αἰῶνων ἴσως διαγεγραμμένα. Αὐτὴ ἡ αὐστηρὰ τήρησις τῶν ἀμοιβαίων ὀρίων μεταξὺ τῶν διαφόρων κυνικῶν δημοκρατιῶν τῆς μεγαλοπόλεως ἀποτελεῖ ἐν τῶν περιεργωτάτων ἐθίμων τῶν ζῶων τούτων. Οἱ τετράποδες κάτοικοι μιᾶς ὁδοῦ ἔχουσιν ἀπόλυτον δικαίωμα κατοχῆς καὶ διαμονῆς ἐφ' ἀπάσης τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ πέραν. Ὅταν φθάσωσιν εἰς εἰς τὰ σύνορα ὀπόθεν ἄρχεται ἡ δικαιοδοσία ἐτέρας πατρίδος, σταματῶσι καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰ ἴδια. Οἱ παραβάται τιμωροῦνται αὐστηρότατα.

Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ προσοχή καὶ ἐπιμέλεια μεθ' ἧς φρουρεῖται τὸ πάτριον ἔδαφος ἀπὸ πάσης εἰσβολῆς, ὅπως εἶνε ἀξιοθαύμαστος ἡ συνκλίσις τοῦ ἀδικήματος, ὑφ' ἧς καταλαμβάνεται ὁ ἐπιδρομεύς. Ὅσακις κύων τυχοδιώκτης ἐξωθούμενος ἐκ τῆς πείνης ἢ παρασυρόμενος ἐξ ἐρωτικῆς περιπετείας ὑπερβῆ τὰ σύνορα καὶ εἰσχωρήσῃ τολμηρῶς εἰς ξένον ἔδαφος, εὐθὺς ὡς ἐννοήσῃ ὅτι ἐφωράθη, συστέλλεται περιδεῆς καὶ κρύπτει τὴν οὐρανὸν μεταξὺ τῶν σκελῶν, καὶ βλέπεις τότε τὸ περίεργον φαινόμενον νὰ ἐπιτίθεται κύων τις ἀποσκελετωμένος, μόλις κρατούμενος εἰς τοὺς πόδας του, κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως διπλασίου τὸ ἀνάστημα καὶ ἀσυγκρίτως ρωμαλεότερου, ἀρυόμενος τὸ θάρος ἐκ τοῦ δικαιώματός του καὶ ἐκ τῆς ἀλληλεγγύης. Εἰς τὰς ὑλακὰς του προσέρχονται τροχάδην ἐπίκουροι πάντες οἱ κύνες τῆς ὁδοῦ· οἱ ὀκνηροὶ διακόπτουσιν τὸν ὕπνον των, αἱ θήλειαι καταλείπουσιν τὰ γαλουχούμενα τέκνα των καὶ πάντες μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ ἔχθρου, οἷονεὶ ὑπείκοντες εἰς τὸ κέλευσμα ἀοράτου τινὸς Αἰσχύλου τῆς φυλῆς των, ἕως ὅτου προσέρχεται ὁ ἀνεγνωρισμένος ἀρχηγὸς τῆς ἀγέλης, ὁ παλληκαρῆς τῆς ὁδοῦ. Εἶνε οὗτος ὁ ἀπόλυτος κυριάρχης τῆς πατριῶς. Οἱ ἄρρενες τὸν φοβοῦνται, αἱ θήλειαι τὸν περιποιοῦνται ἐρωτοτρόπως καὶ τὸ ὑπήκοον ἀναγνωρίζει ἐν παντί καὶ πάντοτε τὴν ὑπεροχὴν του, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς ἰσχύος του. Ὁ λείων ἀμερίμνως ὅσοῦν τι ἐγείρεται καὶ καταλείπει τὸ γεῦμά του ἅμα τῇ προσεγγίσει του. Πᾶσαι αἱ ὠραῖαι τῆς ὁδοῦ ἀντήκουσιν αὐτῷ δικαιοματικῶς καὶ οὐαὶ εἰς τὸν αὐθάδη, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ ἐγγίσῃ τὸ ἀφροδρητὸν χαρέμιόν του ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς του. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος ἐπιπίπτει μανιώδης κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως, ὅστις πτήσων καὶ ὀλολύζων μάτην προσπαθεῖ ν' ἀμυνθῆ κατὰ τόσων ὀδόντων· τέλος ἐξηντλημένος πίπτει χαμαὶ ὑπτίος, ὡσεὶ ἀναγνωρίζων τὸ ἀδίκημά του καὶ ἐξαιτούμενος ἔλεος. Τί νομίζετε δὲ ὅτι πράττει τότε ὁ ἀρχηγός; ἐγείρει ὁ ἀναιδὴς τὸν πόδα καὶ . . . τὸν περιλούει διὰ θερμοῦ ὑγροῦ εἰς ἐνδειξιν ἐσχάτης περιφρονησεως, μετὰ τοῦτο δὲ τὸν ἀφίνει νὰ ἐπανακάμψῃ κακῶς ἔχοντα εἰς τὰ ἴδια καὶ ἀπηλλαγμένον πάσης ἐπιθυμίας ὅπως ἐπαναλάβῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ πείραμα. Οὐχ ἥττον ὑπάρχουσι παραδείγματα ὅτι μετὰ τὴν αὐστηρὰν ταύτην τιμωρίαν ἡ κοινότης δεικνύεται μᾶλλον οἰκτίρμων πρὸς τὸν πταίστην καὶ ἐπιτρέπει αὐτῷ νὰ παραμείνῃ ἐντὸς τῶν συνόρων τῆς, πολιτογραφούμενος οὕτως εἰπεῖν καὶ ἀποτελῶν εἰς τὸ ἐξῆς μέρος τῆς ὁμάδος. Ἐπίσης ὑπάρχουσι παραδείγματα μεταναστεύσεως· κύνες τινὲς τυχοδιώκται ἐκ τῶν παραλίων συνοικιῶν, βαρυνόμενοι τὰς κακουχίας, εἰσέρχονται λάθρα εἰς τὰ μικρὰ ἀτμόπλοια τ' ἀκαταπαύστως ἀποπλέθοντα ἐκ τῆς γεφύρας τοῦ Γαλατᾶ καὶ χωρὶς ἐγνωεῖται νὰ πληρώσωσι

ναῦλον ἀποβιβάζονται εἰς τίνα τῶν παρὰ τὸν Βόσπορον θελτικῶν χωρίων ἢ εἰς τὰς Πριγκιποννήσους, πρὸς εὐρεσιν καλλιτέρας τύχης.

Αὐτὴ ἡ καταναγκαστικὴ συμβίωσις, καὶ ἡ ὀμαίμων καταγωγὴ καὶ ἡ συνταύτισις τῆς τύχης γεννᾷ μεταξὺ τῶν τετραπόδων κατοίκων τῆς αὐτῆς συνοικίας αἰσθήματα φιλίας καὶ ἀφοσιώσεως, τὰ ὅποια εἶνε ἀληθῆς ὅμως ὅτι σπανίως ἀντέχουσιν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ συμφέροντος ἢ τῆς ἀντιζηλίας. Ἐν τούτοις εἶνε πάντοτε συγκινητικὸν τὸ θέαμα, γέροντός τινος καὶ κατεσκληρότος κυνός, ἀπομάχου μυρίων ἀγώνων ἐξωτερικῶν καὶ ἐμφυλίων, παίζοντος νωθῶς καὶ συγκαταβατικῶς μὲ σκύλακα μικρὸν, ἴσως ἀπόγονόν του, εὐέλπιν βλαστὸν τῆς φυλῆς. Ὁ γέρον σκύλος θ' ἀναλογίζεται ἴσως νοερώς τὸ ἄμμεσε πακ' ἡμεε τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ἐνῶ τὸ κυνάριον θὰ τοῦ ψιθυρίζει εἰς τὴν γλῶσσάν του τὸ ἄμμεσε δε γ' ἐσσόμεθα. Εἶνε συγκινητικὴ ἡ κοινὴ ἐν τῷ πλήρει στερήσεων βίῳ ἐγκαρτέρησις καὶ ἡ πραότης μεθ' ἧς ὑπομένουσι πάσας τὰς συμφοράς. Νομίζεις ὅτι τὸ κλίμα τοῦ τόπου ἐμπνέει καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀσιατικὴν τῶν μοιρολατρῶν ἀναλγησίαν. Ὁ οἶκτος εἶνε τὸ αἰσθημα ὅπερ μετὰ τὴν περιέργειαν καταλαμβάνει πάντα ξένον ἐπὶ τῇ θέᾳ των. Ὁ Δὲ Ἀμίτσης βλέπων αὐτοὺς ἐνεθυμεῖτο τοὺς θηρευτικούς κύνας τοῦ Βαγιαζήτου, οἵτινες ἐκ πορφύρας φέροντες ἐπινώτια καὶ μαργαριτοκόσμητα περιδέραια ἐπλήρουσαν κραυγῶν τὰς φάραγγας τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἀνελογίζετο τὴν διαφορὰν τῆς τύχης. Ἐγὼ ὅμως ἀνελογίζομαι ὅτι ἐάν ποτε τὸ φοβερὸν κοινωνικὸν ζήτημα, τὸ συνταράσσον τὴν Εὐρώπην φθάσῃ καὶ μέχρι τῶν ὄχθων τοῦ Βοσπόρου, ὁ ἐρεθισμὸς ἰδίως θὰ ἐκδηλωθῇ μεταξὺ τῆς ἀναριθμήτου ταύτης πληθύος τῶν τετραπόδων Παριῶν, τῶν ἀνεστίων καὶ ἀλητῶν, τὴν ὁποίαν καταμαστιζοῦσι καὶ τυραννοῦσιν αἱ συνθηκαὶ τῆς ἀνισότητος. Κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν οὐαὶ εἰς τοὺς δυνάστας! αἱ ὕλακα! τῆς ὀργῆς αἵτινες θ' ἀντηχήσωσι παρὰ τὸν Κεράτιον θὰ καταπνίξωσι πάντα ἄλλον θόρυβον καὶ ἡ Εὐρώπη περίφοβος θὰ ἴδῃ σκηγὴν φανταστικῶς τραγικὴν, ἣν ἐλησμόνησε νὰ καταλέξῃ εἰς τὰς προρρήσεις του ὁ εἰστρηλατούμενος ἱερός συγγραφεὺς τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἴσως μάλιστα ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις τῶν δυναστευομένων σήμερον ζῶων αὐτῶν εἶνε φαινομενικὴ. Ἴσως ἐνίοτε συνέρχονται κρύφα καὶ ἀνακοινοῦσι πρὸς ἀλλήλους τὸν πόνον των καὶ τὰ σχέδιά των, λησιμονοῦντες τὰς πατροπαραδότους ἐριδας περὶ τῆς κατοχῆς τοῦ ἐδάφους καὶ ἀδελφοποιούμενοι ἐν τῇ συμφορᾷ. Ἐχω ἄλλως τε διδόμενα νὰ πιστεύω τοιοῦτό τι ἐκ τοῦ ἐξῆς περιστατικοῦ. Ἐσπέραν τινὰ εἶχα ἐξέλθει ἐκ φιλικῆς οἰκίας κειμένης ἐν τῇ συνοικίᾳ Ταξιμίου. Ἐβρεχε βαρῶς καὶ ἡ πνευστιῶσα λάμψις τῶν φανῶν τοῦ φωταερίου ἀντεγκλάτο θαμβή

ἐπὶ τῶν καθύπευκτων καὶ ὀλισθηρῶν πλακῶν τῆς λιθοστρώτου μικρᾶς ἀγυιάς. Αἴφνης ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρημίας βλέπω ἀνακύπτον ἐνώπιόν μου ἐν στρατεύματι, ἐν στίφει μέλαν, ἀπειλητικόν, ἀπαίσιον. Ἦτο ὀμήγουρις ἀποτελούμενη τοῦλάχιστον ἐκ πεντακοσίων κυνῶν. Ἔστην ἐμβρόντητος καὶ κατεπτοημένος. Εἰς τὸν νοῦν μου ἐπήλθεν ἡ εἰκὼν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀκταίωνα, τῆς Ἰεζάβελ καὶ πᾶσαι αἱ ζαφεραὶ ἀναμνήσεις ἀνθρώπων καταβροχθισθέντων ὑπὸ κυνῶν. Ἐκλείσα τὸ ἀλεξιβρόχιόν μου, ἔτοιμος ν' ἀμυνθῶ δι' αὐτοῦ ἐλλείψει ἄλλου ὄπλου καὶ νὰ πωλήσω τοῦλάχιστον ἀκριβᾶ τὸ δέρμα μου. Ἠκούσθησαν ὀργίλοι τινὲς γρυλλισμοί, πένθιμοί τινες ὕλακαί. Μερικοὶ μ' ἐπλησίασαν καὶ με ὠσφράνθησαν ὑπόπτως, ἀλλὰ δὲν με ἠνώχλησαν· κατώρθωσα νὰ διέλθω ἐκ τοῦ μέσου τῆς ἀμαυρᾶς ἐκείνης ἀγέλης διασώζων ἀκέραια ὅλα μου τὰ μέλη. Ὅτε συνῆλθον ἐκ τοῦ φόβου μου, ἐπίσθη ὅτι ἡ παράδοξος ἐκείνη ὀμήγουρις ἦτο βεβαίως συλλαλητήριον κυνῶν, συλλαλητήριον ἄφωνον καὶ μυστηριώδες συγκροτηθὲν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος διὰ νὰ μὴ λάβῃ γνῶσιν ἡ φιλύποκτος ἐξουσία.

Εἰς τὰς σοσιαλιστικὰς ταύτας ἰδέας πρέπει ν' ἀποδοθῆ καὶ ἡ ἀπέχθεια ἣν τρέφουσιν οἱ περίεργοι αὐτοὶ κύνας κατὰ τῶν οἰκασίτων ὁμοίων των. Μισοῦσιν ἐμφύτως ὅλα τὰ λοιπὰ ζῶα, πλὴν τῶν ἵππων, καταδιώκουσι τοὺς γάτους καὶ ὕλακτοῦσιν ἐμμανῶς τὰς καμήλους ἢ τὰς ψωραλέας ἄρκτους, τὰς ὁποίας σύρει ἐξέπισθεν του διὰ κλοιοῦ ἐκ τοῦ ρύγχους ρυπαρὸς τις Ἀθίγγανος εἰς τὰς ὁδοὺς. Ἀλλ' ἰδιαίτερον τρέφουσι καὶ δικαιολογημένον μῖσος κατὰ τῶν ἰδιωτικῶν κυνῶν, ὧν ὁ βίος ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶνε αὐτόχρημα ἀφόρητος. Οἱ παρὰ τῆς τύχης ἠύνοημένοι ἰχνηλάται καὶ τὰ μαμμόθρεπτα τῶν δεσποινῶν κυνάρια ἀναγκάζονται νὰ δικαιτῶνται ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ὁ δὲ κύριός των ὁσάκις θελήσῃ νὰ ἐξέλθῃ με' αὐτῶν, ὀφείλει νὰ τὰ κρατῇ πλησίον του δεδεμένα δι' ἀλύσεως καὶ νὰ τὰ προασπίζῃ πᾶσαν στιγμὴν διὰ τῆς ράβδου τοῦ ἀπὸ τῶν ἀγρίων ἐπιθέσεων τῶν φθογερῶν ἀποκλήρων. Φίλος μου τις φιλόκυνος, διατρέφων εἰς τὸν οἶκόν του δύο ἐξαιρετοὺς θηρευτικοὺς κύνας μοί· διηγήθη ὅτι ἡμέρην τινὰ ἐν Γαλατῇ πελώριός τις μολοσσὸς ἐκ τῶν ἀδεσπότητων ὤρμησεν ἐξαίφνης ἐκ τῶν ὀπισθεν κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν ὀδόντων του κατέσχιε τὸ ἐπανωφόριόν του. Ἡ ἐπίθεσις ἐπανελήφθη μετὰ τινὰς ἡμέρας μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος, ὁ δὲ φίλος μου, ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἠπόρησε διὰ τὴν ἀσυνήθη ταύτην καὶ ἀνεξήγητον μῆνιν, ἐσυλλογίσθη ἐπὶ τέλους καὶ ἐπίσθη ὅτι προήρχετο αὕτη ἐκ τῆς ὀσμῆς, ἣν ἔφερον τὰ ἱμάτιά του ὡς ἐκ τῆς συγχρωτίσεώς του μετὰ τῶν οἰκασίτων του κυνῶν. Ἡ ὀσμὴ αὕτη καὶ μόνη ἤρκεσε νὰ ἐξεγείρῃ ὅλην τὴν ὀργὴν τοῦ

ἀλήτου ἐκείνου, ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ βλάψῃ τοὺς μισητοὺς ὁμοφύλους του, ἐξεδικήθη κατὰ τοῦ κυρίου των. Ἐν τούτους ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς ἐπέρχεται εἰδὸς τι συμβιβασμοῦ καὶ ὁ αὐτὸς φίλος μοι διηγήθη ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο ἀνωτέρω θηρευτικοὶ κύνες εἶχον συνάψει ποτὲ φιλικὰς σχέσεις μεθ' ἑνὸς ἀδεσπότου κυνὸς διαιτωμένου εἰς τὴν ὁδόν, ὅστις συνέπαιζε μετ' αὐτῶν ὡσάκις τοῖς παρείχετο ἢ ἄδεια νὰ ἐξέλθωσιν ἐπ' ὀλίγην ὥραν ἐξώθεν τῆς οἰκίας καὶ τοὺς ἐπροστάτευεν ἀπὸ τῆς ἐχθρας τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατώρθωσε νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐνοϊαν τοῦ οἰκοδεσπότου, ὅστις ἐψώμιζεν αὐτόν, ἕως ὅτου ἡμέραν τινὰ ἐγένετο ἄφαντας, ἀποθανὼν ἴσως ἐκ γηρατειῶν.

Διότι δὲν εἶνε παντελῶς ἐστερημένοι νοημοσύνης οἱ ἀδεσποτοὶ κύνες ἀπεναντίας ὁ βίος ὃν διαγούσιν ὀξύνει τὰ αἰσθητήριά των καὶ τὰς διανοητικὰς των δυνάμεις. Γνωρίζουσι ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς συνοικίας καὶ εὐγνώμονες πρὸς τοὺς τυχόν περιποιουμένους αὐτούς, τοὺς συνοδεύουσι μὲ σκιρτήματα καὶ μὲ σπασμωδικὰ κινήματα τῆς κολοβῆς οὐρᾶς των μέχρι τῶν συνόρων τῆς ὁδοῦ. Ἐννοοῦσι τοὺς κλέπτας καὶ φαυλοβίους καὶ τοὺς καταδιώκουσι δι' ὑλακῶν, συντελοῦντες οὕτω οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Ἀναγνωρίζουσι ἀμέσως τοὺς ξένους φαίνεται δὲ ὅτι δὲν εἶνε πρὸς αὐτοὺς λίαν εὖνοι. Ἄλλοτε μάλιστα εἰς τὰς καθαρῶς τουρκικὰς συνοικίας ἢ διεύλευσις ξένου μὴ φεσοφοροῦντος ἦτο ἐπιχείρημα οὐχὶ ἀκίνδυνον. Ἄλλὰ τῶρα ὡς ἐκ τῆς προσόδου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀπαραιτήτου ἰσοπεδώσεως καὶ ὁμοιομορφίας του ὁ τοιοῦτος κίνδυνος ἢ ὀλοτελῶς ἐξέλιπεν ἢ ἐμειώθη ἐπαισθητῶς. Εἶναι πρᾶσι καὶ ἱκανοὶ πρὸς ἀσκήσιν, ἀπορῶ δὲ ἀληθῶς πῶς δὲν εὐρέθη τις νὰ χρησιμοποίησιν τὰς δυνάμεις τῶν εὐρωσσοτέρων εἰς τὴν κίνησιν μικρῶν φορτηγῶν ἀμαξίων, ὅπως γίνεται ἐν Εὐρώπῃ· ἀλλ' ἴσως ἢ παροιμιώδους ὀκνηρία των ἀποθαρρύνει τοὺς ἐπιχειρηματίας. Οἱ εἰδήμονες βεβαιοῦσιν ὅτι ἔχουσι τὴν ὄσφρησιν λίαν ἀνεπτυγμένην καὶ δύνανται διὰ τῆς ἐξασκήσεως νὰ καταστῶσιν ἐξαιρετοὶ θηρευτικοὶ κύνες. Περὶ τῆς ἐκτάκτου μάλιστα νοημοσύνης τινῶν ἐξ αὐτῶν καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης ὁ κ. Μαυρογένης ἀναφέρει τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον. Ἄμαξα ἔθραυσέ ποτε τὴν κνήμην ἑνὸς τῶν κυνῶν, ἰατρός δὲ εὐρωπαϊὸς κατοικῶν ἐν τῇ συνοικίᾳ ἰδὼν τὸ συμβᾶν καὶ εὐσπλαχνισθεὶς τὸ παθὸν ζῷον, παρέλαβεν αὐτὸ εἰς τὸν οἶκον του καὶ τὸ ἐθεράπευσεν. Μετὰ πολὺν καιρὸν ὁ ἰατρός ἤκουσε τὴν ἐξώθυραν τοῦ οἴκου του κρουομένην, ἢ μᾶλλον ξοιμένην, προβάς δὲ μετὰ περιεργείας παρατήρησε δύο κύνας, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἦτο ὁ παρ' αὐτοῦ θεραπευθεὶς, ὅστις πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἐπαναλάβει τὸν ἀλήτην βίον του καὶ ὁ ἕτερος ἔσυρεν ἀλγεινῶς τὸν τετραυματισμένον πόδα

του, παθόντα θλάσιν ἐκ τῶν τραχιῶν ἀμάξης. Φανερόν ἦτο ὅτι ὁ θεραπευθεὶς παρ' αὐτοῦ κύων, μνήμων τῆς εὐεργεσίας, ὠδήγει τὸν παθόντα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱατροῦ χάριν θεραπείας, ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης συγκινηθεὶς περιέθαλψε καὶ ἔασε καὶ τὸν ἀπροσδόκητον αὐτὸν πελάτην. Τὸ ἀνέκδοτον εἶνε περιεργότατον ἀληθῶς, ἂν δὲν ὑπῆρχον μερικαὶ ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀκριθείας του, διότι τὸ ἔχω ἀναγνώσει τοῦλάχιστον δεκάκις μέχρι τοῦδε ὡς συμβᾶν ἐν Λονδίῳ. Νὰ εἶχεν ἀναγνώσει ἄρα γὰρ τὰς ἐφημερίδας ὁ κύων τῶν ὁδῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐμιμήθη τὸν ἐν Λονδίῳ ἠμόφυλόν του; Πιθανωτέρα εἶνε ἢ ἐξήγησις ὅτι τὰς ἐφημερίδας εἶχεν ἀναγνώσει ὁ κ. Μαυρογένης.

Ἡ φιλοστοργία τῶν θηλειῶν εἶνε ἀξιοθαύμαστος· μετὰ συγκινήσεως ἐβλεπόντων πολλάκις τὰς δυστυχεῖς ταύτας μητέρας ἐξηπλωμένας ἐπὶ τοῦ παγεροῦ ἐδάφους ὑπὸ τὴν ἀνωφελῆ σχεδὸν σκέπην ἐξώστου τινός, τρεμούσας ὑπὸ τὸν σφοδρὸν βορρᾶν, μαστιζομένας ἐκ τῆς βροχῆς καὶ ὅμως προσπαθοῦσας νὰ καλύψωσι μὲ τὰ λιπόσαρκα σκέλη των τὰ οἰμώζοντα νεογνά των καὶ νὰ γαλουχήσωσιν αὐτὰ μὲ τοὺς στείρους ἐκ τῆς ἀσιτίας μαστούς των. Ὁ μνημονευθεὶς Μαυρογένης ἀναφέρει ὅτι εἶδὲ ποτε ἐν τῇ ὁδῷ τοιαύτην ἀτυχῆ μητέρα, ἣτις εἶχεν ἀπολέσει τὰ νεογνά της καὶ ἦτις ἐπὶ τέσσαρας ὅλας ἡμέρας τὰ διετήρει παρ' ἑαυτῇ νεκρά, μὴ ἐννοοῦσα νὰ ἀποχωρισθῇ αὐτῶν οὐδ' ἐπιτρέπουσα νὰ τὰποκομίσωσι, μάτην δὲ προσπαθοῦσα διὰ θωπειῶν καὶ ἀσπασμῶν νὰ μεταδώσῃ αὐτοῖς θάλπος καὶ νὰ τὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν. Παρήγορον εἶνε ὅτι οἱ κάτοικοι ἀνεξαρτήτως τῆς ἐθνικότητος καὶ τοῦ θρησκευματος παρέχουσιν ἐξ αἰσθηματος εὐσπλαχνίας εἰς τὰς φιλοστοργούς ταύτας λεχοὺς ἐπαινετὴν περίθαλψιν. Πάντοτε σχεδὸν παρατηρεῖ τις ὅτι ἡ θήλεια μετὰ τὸν τοκετὸν ἀποκτᾷ καίτην ἐκ σωρῶν ἀχύρων, ἢ ρακῶν ὠρηθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ φιλευσπλαγγχνοῦ γείτονος. Ἐν αὐτῇ τῇ μεγάλῃ ὁδῷ τοῦ Πέραν, ὅπου συνωστίζεται τὸ πλῆθος τῆς ἐκλεκτῆς κοινωνίας κατὰ τὰς ὥρας τοῦ περιπάτου τὴν χειμερινὴν ἐποχὴν καὶ ὅπου διαγκωνίζεται ὁ ξένος διπλωμάτης μὲ τὴν ἀριστοκράτιδα φαναριώτισσαν δέσποιναν καὶ ὁ ἀρμένιος τραπεζίτης μὲ τὴν γαλλίδα ἑταίραν τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς, ὡς θλιβερός τόνος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ποικίλου βόμβου διεκρίνοντο αἱ οἰμῶγαί τῶν μικρῶν γόνων κυνὸς τεκούσης ἐπὶ τοῦ στενοῦ πεζοδρομίου, ἐγγὺς ἐνός φαρμακείου. Καὶ ὅμως οὔτε κατεπατήθησαν οὔτε ἀπεδιώχθησαν ἐκεῖθεν τὰ ταλαίπωρα αὐτὰ πλάσματα, ὅτε δὲ τὴν ἐπομένην ἀνεζήτησα τὴν ἄστεγον αὐτὴν οἰκογένειαν, ἀνεκάλυψα τὴν μητέρα ἐντός τοῦ κοιλώματος παραθύρου τοῦ ὑπογείου, ἐξηπλωμένην μετὰ τῶν τέκνων τῆς ἐπὶ παχέας στρώματος ρινισμάτων ξύλου, καὶ τὰ σωστικὸν αὐτὸ καταφύγιον βεβαίως

είχε χορηγηθῆ ὑπὸ τοῦ ἐλεήμονος καταστηματάρχου. Μοι διηγήθησαν ὡσαύτως ὅτι κύων ἔτεκε ποτε ἐντὸς τῆς σκοπιᾶς φρουροῦ, ὃ δὲ ἀγαθὸς στρατιώτης προετίμησε νὰ μείνῃ εἰς τὸ ὑπαιθρον τρέμων ἐκ τοῦ φόχους παρὰ ν' ἀποδιώξῃ ἐκεῖθεν τὸ δυστυχὲς ζῷον.

Ὡς πρὸς τὰς ἐρωτικὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ὑπάρχει πολλὴ ἐλευθερία ἕνεκα τῆς πληθύος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ τὰ διαπραττόμενα φανερὰ εἰς τὰς ὁδοὺς κατὰ πᾶσαν στιγμὴν σκανδαλίζουσι τοὺς σεμνοτέρους. Ἄγτι ὅμως ν' ἀναφέρω κρίσεις καὶ παρατηρήσεις ἰδικὰς μου, αἵτινες πιθανόν, εἰ καὶ τὸ θέμα μου εἶνε κυνικόν, νὰ ἦσαν παρακεκινδυνευμένα καὶ ἀπροσδιόνυσσι, προτιμῶ νὰ παραθέσω μίαν περικοπὴν γλαφυρὰν καὶ πνευματώδη ἐκ τῆς μονογραφίας, ἣν πολλάκις προανέφερα. Ἴδου αὐτὴ : α' Ἐχω κύνα καταγόμενον ἐκ τοῦ γένους τούτου, γεννηθέντα ὅμως ἐντὸς τοῦ κήπου μου καὶ γόνον μητρὸς καταγωγῆς μὴ χυδαίας μέχρι τῆς τετάρτης γενεᾶς. Ὁ κύων οὗτος, ὃν κατέστησα φύλακα τοῦ κήπου μου, ἐγένετο ἐξαίρετος, εὐσωμος, ρωμαλέος· μὴ ὑποστὰς ποτε κακουχίας, κατέστη σχεδὸν εὐγενῆς, ἀλλ' εὐγενῆς νωπῆς χρονολογίας, ὡς οἱ ἰδαλγοὶ τῆς Ἰσπανίας. Εἶνε ἀνδρειότατος, φέρει οὐρὰν ἀκεραίαν καὶ πυκνὴν, ἀνυψουμένην ἐν εἴδει λοφίου. Ἐχει τὸ ἦθος ὑπερήφανον. Ἐξελέξατο δύο θηλείας κιτρίνου χρώματος (διότι αὐτὸ τὸ χρῶμα, φαίνεται, προτιμᾶ) καθαρὸς καὶ εὐσάρκους. Τὰς τρέφει καλῶς, κομίζων αὐταῖς ἐκλεκτὰ ἐδέσματα ἐκ τοῦ μαγειρείου, ἐνθα συχναίει μετ' οἰκειότητος. Αἱ θήλειαι ὀφείλουσιν αὐτῷ ὑπακοήν. Εἰσὶν ἠναγκασμένα νὰ μένωσιν εἰς τὸ πρόθυρον τοῦ οἴκου μου, ἐπὶ στρωμνῆς ἣν αὐτὸς ἔσκειν ἐκεῖ καὶ ἔθετο εἰς τὴν διάθεσιν των. Ὅψεποτε θέλουσι νὰ ἐξέλθωσι διὰ ν' ἀναπνεύσωσι καὶ νὰ κινηθῶσιν ὀλίγον, πρέπει νὰ συνοδεύωνται παρ' αὐτοῦ· ἐνῶ αὐτὸς ἀπεναντίας δικαιούται νὰ ἐξέρχηται μόνος, νὰ ἐρωτοτροπῇ πρὸς ἄλλας θηλείας τῆς συνοικίας καὶ νὰ συνάπτῃ αἱματηρὰς μάχας μετὰ τῶν ἀντιζήλων». Ὡς βλέπετε τὰ ἦθη τῶν τετραπόδων ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὃν διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ τῶν διπόδων κατοίκων τοῦ τόπου, ἡ δὲ ὑπαρξίς τοῦ χαρμεῖου ἐπιβάλλεται εἰς πάντα τὰ ἔμψυχα.

Ἄλλ' ὅμως αὐτὴ ἡ περὶ τὰ ἦθη ἀκράσια κέκτηται σπουδαίαν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς δημοσίου υἰείας. Μολονότι τὸ πλῆθος τῶν κυνῶν εἶνε τόσοῦτο μέγα, ἡ φοβερὰ νόσος τῆς λύσσης εἶνε ἐν τούτοις σπανιωτάτη μεταξὺ αὐτῶν, ἐνῶ παρ' ἡμῖν παρὰ τὸν περιορισμένον ἀριθμὸν καὶ τὴν κατ' ἔτος ἐξολοθρευτικὴν περιοδείαν τοῦ κυνοθήρα, εὐλόκληρα καρθάνια λυσσώντων πέμπονται ἐκάστοτε πρὸς τὸν Παστέρ. Ὁ διακεκριμένος ἐπιστήμων συγγραφεὺς τῆς περὶ κυνῶν μονογραφίας ἀποδίδει τοῦτο εἰς τὴν ὅπως δῆποτε εὐρεσιν τῆς καθημερινῆς των τροφῆς, εἰς τὴν

ἀφθονίαν τοῦ ὕδατος καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν εὐκόλον καὶ ἀκώλυτον ἐπεχείρησιν τῶν φυσικῶν ὁρμῶν. Διότι πανταχοῦ ὅπου οἱ κύνες ὑπόκεινται ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐποπτείαν τῶν ἀνθρώπων, οἱ οἰκαδεσπότες ἔργα Ἡρώδου ἐκτελοῦντες, ἀπορρίπτουσι καὶ ἐξαφανίζουσι μετὰ πάντα τοκετὸν κατὰ προτίμησιν τὰ θήλεια ἐκ τῶν νεογνῶν, ἐπειδὴ ἡ συντήρησις τῶν θηλέων εἶνε ὅπως δὴποτε ἐχληροτέρα εἰς τὸν οἶκον. Τοῦτου ἕνεκα ὑπάρχει μεγάλη δυσαναλογία μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δύο φύλων καὶ συχνάκις βλέπομεν ἐπαναλαμβανόμενον τὸ θέαμα τεσσαράκοντα μνηστήρων καταδιωκέντων μίαν καὶ μόνην Πηνελόπην. Ἐνῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ πληθυσμὸς ἀμφοτέρων τῶν φύλων μένει ἄθικτος ἐν τῇ ἰσορροπίᾳ, ἣν ὄρισεν ἡ προνοητικὴ φύσις. Ὡστε ἡ ἀγνεία καὶ ἡ ἐγκράτεια δὲν εἶνε προφυλακτικὰ κατὰ τῆς λύσσης. Ἄς λάβωσι, παρακαλῶ, ὑπὸ σημείωσιν τὸ πειστικώτατον αὐτὸ παράδειγμα οἱ εὐμενεῖς ἀκροαταὶ μου καὶ ἰδιαιτέρως ἐξ αὐτῶν οἱ ἄγαμοι καὶ οἱ ἐμφορούμενοι ἀπὸ ἀσκητικῆς διαθέσεως.

Πολλάκις ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνημονεύονται ἀπόπειραι περὶ ἐλαττώσεως τοῦ ἐχληροῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων τούτων. Ἄλλ' οὐδεμία αὐτῶν φαίνεται ἠὲδοκίμησεν. Ἄ' Ἐπὶ Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Α', διηγεῖται ὁ Βυζάντιος¹ συμβάντος μεγίστου θανατικοῦ, οἱ ἱατροί, ὅλοι τότε σχεδὸν Ἑβραῖοι, ἐπρότειναν ὅτι ἔπρεπε νὰ ληθῆ κατ' αὐτῶν μέτρον, ὡς διαδιδόντων τὸ μόλυσμα. Διέταξε λοιπὸν ὁ Σουλτάνος νὰ φονευθῶσιν, ἀφοῦ πρῶτον ἐρωτηθῆ ὁ Σεῖχουλισλάμ· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπήντησεν ὅτι τὰ ζῶα ἔχουσι ψυχὴν καὶ ἐπομένως δὲν δύναται τις ἀνεγκλήτως νὰ τὰ φονεύσῃ. Ἀπεφασίσθη τότε νὰ περιορισθῶσιν εἰς τινὰ τῶν παρακειμένων ἐρημονήσεων κ' ἐκεῖ νὰ τρέφωνται ὑπὸ τῶν βυρσοδεψῶν εἰς τοὺς ὁποίους χρησιμεύουσι τὰ περιττώματά των, καὶ μετοκομίσθησαν χιλιάδες». Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μαχμούτ. Ὁ μεγαλεπήβολος μονάρχης καὶ πρῶτος εἰσηγητῆς τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος, ἀφοῦ ἐπάταξε τοὺς Γενιτσάρους, ἠθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀσχημίας. Ἄλλ' ὡς ἡ παράδοσις διηγεῖται, ἐν τῶν πλοίων τῶν μετακομιζόντων τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ φορτίον εἰς τὰς ἐρημονήσεις κατεποντίσθη, πολλοὶ δὲ τῶν ἐξορίστων ἔσχον τὴν τόλμην νὰ διαπεραιωθῶσι νηχόμενοι, καίτοι ἡ ἀπόστασις εἶνε μεγάλη, εἰς τὸ προσφιλὲς πατριὸν ἔδαφος. Ὅθεν ἐξ οἴκτου ἐφείσθησαν τῶν λοιπῶν. Λέγεται ὅτι τὸ πείραμα ἐπανελήφθη μετὰ τινὰ χρόνον καὶ μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν μετεκομίσθη εἰς τι παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον μέρος,

¹ Κωνσταντινουπόλις τέρμ. Α' σελ. 92.

πλησίον τῆς Καλλιπόλεως. Τὸ πειναλέον στίφος ἀφ' ἑθὲν ἐλεύθερον εἰς τὴν ξηρὰν ἐρρίφθη εἰς τοὺς πλησίους ἀμπελῶνας τῆς χώρας, σταφυλοβριθεῖς ἕνεκα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους καὶ τοὺς ἐλεηλάτησεν. Οἱ κάτοικοι ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν καὶ παρεπονήθησαν κατὰ τὰς πρωτοφανοῦς ταύτης κτηνοτροφίας, ἧτις ἀπέβαινε τόσον καταστρεπτικὴ εἰς τὴν γεωργίαν, διὰ διεκόπη ἢ καταναγκαστικὴ μετανάστευσις. Ἦκουσα ὡσαύτως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτι πρὸ ἐτῶν Εὐρωπαῖός τις προέτεινεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ν' ἀναλάβῃ τὸν καθαρισμόν τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τῶν κυνῶν, πληρώνων μάλιστα καὶ μικρὸν τι τίμημα δι' ἕκαστον ὠρισμένον ἀριθμὸν αὐτῶν, σκοπεύων νὰ χρησιμοποίησῃ τὰ δέρματά των εἰς βυρσοδεψικὴν βιομηχανίαν. Ἀλλ' ὁ ὀθωμανικὸς πληθυσμὸς ἐξηγέρθη κατὰ τῆς ἀσεβοῦς ταύτης ἐξωνήσεως, ἐπενόησε δὲ τέχνασμα εὐφυῆς πρὸς ματαίωσιν αὐτῆς. Τὴν ἡμέραν τοῦ προσκυνήματος τοῦ Σουλτάνου ἐτοποθετήθη εἰς τὸν δρόμον ἐξ οὗ ἐπρόκειτο νὰ διέλθῃ ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία κύων φέρων ἐξηρτημένην ἐκ τοῦ τραχήλου πινακίδα, ἐν εἴδει ἰκετηρίου ἀναφορᾶς τῶν κυνῶν τῆς πρωτευούσης, παραπονουμένων ὅτι αὐτοὶ οἱ δικρινόμενοι διὰ τὴν πίστιν των δὲν ἦτο δίκαιον νὰ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας ἀπίστων. Ὁ ἄναξ ἐγέλασεν καὶ ἡ ἄδεια τῆς ἐξολοθρεύσεως δὲν παρεχωρήθη.

Ὁ Δὲ Ἀμίτσης ἀναφέρει ὅτι συχνάκις ἐνεργεῖται μερικὴ ἐξολόθρευσις αὐτῶν διὰ δηλητηρίου εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς τῆς πόλεως συνοικίας, ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ ἐπιστημόνων, ὧν τὰς νυκτερινὰς μελέτας ταράσσει ὁ ἀένανος αὐτῶν θόρυβος. Τὸ τοιοῦτο ὅμως δὲν ἀληθεύει, καθὰ ἐπιτοπίως ἐπληροφόρηθην, διότι ἄλλως τε τὸν ἀθρόον αὐτὸν ὄλεθρον κατ' οὐδένα λόγον θὰ ἠνείχετο τὸ ὀθωμανικὸν στοιχεῖον. Τὸ μέτρον ἐφηρμόσθη μόνον ἐν τῇ νήσῳ Πριγκίπῳ πρὸ τινῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνος δημάρχου φιλοπροόδου καὶ δραστηρίου, ἀπαλλάξαντος τὴν περικαλλῆ νησίδα ἀπὸ τῆς ἀηδοῦς ταύτης λέπρας. Ἀλλ' ἐν τῇ εἰρημένῃ νήσῳ ὁ πληθυσμὸς εἶνε ἀμιγῆς χριστιανικός. Οἱ ὀθωμανοὶ παρεκτός τῆς οἰκτιρμονος προστασίας καὶ περιθάλψεως, δεικνύουσι πρὸς τὰ ζῶα ταῦτα μακροθυμίαν καὶ καὶ ἀνοχὴν πολλάκις ἀκατανόητον. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω σκηνὴν τινὰ ἧς παρέστην μάρτυς καὶ ἧτις κατέλιπεν εἰς τὸ πνεῦμά μου ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις. Ἦτο Παρασκευή, ἡμέρα τοῦ προσκυνήματος, τῇ εὐμενεῖ δὲ συστάσει τῆς ἡμετέρας προξενικῆς ἀρχῆς ἠτύχησα νὰ εἰσαχθῶ καὶ νὰ τοποθετηθῶ εἰς τὸ κομψὸν παρά τ' Ἀνάκτορα περίπτερον τῶν ξένων, ὅπως ἀπολαύσω κάλλιον τοῦ θεάματος. Τὸ περίπτερον ἦτο πληρὲς ξένων περιηγητῶν καὶ μελῶν τοῦ διπλωματικῆ σώματος, βόμβος δὲ ποικίλων γλωσσῶν ἀντήχει ἐν αὐτῷ. Τὸ θέαμα ἦτο ἐξάίσιον. Ὁ

θαλπερός ἥλιος τοῦ φθινοπώρου ἤστραπτεν εἰς στερέωμα σαπφείρινον· πέραν ἐμάρμαιρε γαλανή, ἡ ἀκύμων Προποντίς καὶ ὁ ἀργυροδίνης Βόσπορος, οὗ τὰ νερά κύλακουῦντο ἀπὸ μυριάδας ἀκατίων καὶ μικρῶν ἀτμήρων σκαφῶν· ἀμαυρὰ δάση κυπαρίσσων διεχώριζον τοὺς λευκάζοντας ὄγκους τῶν διαφόρων συνοικισμῶν τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης, ἐξ ὧν ἐξέφευγον κατ' ἀποστάσεις εὐπετῶς ὡς βέλη οἱ χαρίεντες μιναρέδες, ἄνωθεν δὲ αὐτῶν διὰ γραμμῶν μαλακῶν, διὰ κλίσεων νωχελῶν κατήρχοντο οἱ λόφοι οἱ ἐπιστέφοντες τὰς μαγικὰς ἀκτάς, περιβεβλημένοι στολήν χλοερὰν ἀντιπροσωπεύουσαν πάσας τὰς ἀποχρώσεις τοῦ πρασίνου. Ἐνώπιον ἡμῶν ὄρθοῦτο νεοστιλβές, καὶ ἐλαφρὸν ὡς ἀβροτέχνημα τὸ σουλτανικὸν τέμενος. Εἰς τὰ πέριξ ἦσαν παρατεταγμένα τὰ διάφορα σώματα τῆς ἐπιλέκτου φρουρᾶς τῆς πρωτεύουσας. Αἱ λόγχοι τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ χρυσᾶ σειρήτια καὶ αἱ ἐπωμίδες τῶν ἀξιωματικῶν ἐλαμποκόπουν εἰς τὸν ἥλιον. Ὁπισθεν αὐτῶν συνωστίζετο τὸ πλῆθος, τὰ ἐρυθρὰ δὲ φέσια τῶν στρατιωτῶν καὶ οἱ λευκοὶ πέπλοι τῶν πυκνῶν ὀμίλων τῶν ὀθωμανίδων ὁμοιάζον μὲ ἐναλλασσούσας πρασιάς μηκώνων καὶ λευκανθέμων. Ἦτο ἀληθῆς πανήγυρις αἴγλης καὶ χρωμάτων. Μία παρισινή κυρία, σύζυγος Γάλλου προξένου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀνήκουσα εἰς τὸν φιλικὸν ὄμιλον εἰς ὃν καὶ ἐγὼ συμπεριλαμβανόμεν καὶ διὰ πρώτην φοράν βλέπουσα ὡς καὶ ἐγὼ τὸ θέαμα, δὲν ἔπαυε νὰ μοὶ ἐπαναλαμβάνη ἐνθουσιῶσα :

—C' est merveilleux ! C' est féerique !

Ἡ ὥρα τῆς τελετῆς προσήγγιζεν. Εἶχον ἤδη προσέλθει λαμπροστόλιστοι ὁ μέγας βεζύρης, οἱ ὑπουργοὶ καὶ πάντες οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ τοῦ Κράτους. Ἀνεμένετο ἡ ἀφίξις τοῦ ἄνακτος καὶ κατὰ τὸ ἔθιμον ἐρρίπτετο διὰ πτύων μετὰ σπουδῆς ὑπὸ ἐργατῶν χῶμα ἐκ μικροῦ φορητοῦ ἀμαξίου εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ, ὅπως διέλθη ἐπὶ ἀπατήτου χώρου ἡ Μεγαλειότης Του. Αἶφνης τὸ ὄμμα μου θαμβωμένον ἐκ τόσης λάμψεως ἔπεσε ἐπὶ τινος ἀντικειμένου ἀμαυροῦ κειμένου ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἡλιοφωτίστου ὁδοῦ καὶ ἀντικρὺ τῆς εἰσόδου τοῦ προαυλίου ἦτο κύων εὐσωμος, χρώματος ὑπομέλανος, ὅστις εἶχε κατακλιθῆ ἐκεῖ, συνεσπειρωμένος μὲ τὸ ρύγχος παρὰ τὴν οὐράν, ὑπνώτων μακαρίως. Ἀνέμενα νὰ ἴδω τινὰ ἐκ τῶν τῶσων στρατιωτῶν, ἐκ τῶν τῶσων ἐκεῖ φυλάκων τῆς τάξεως καὶ ἐπιτηρητῶν τῆς εὐπρεπειᾶς μεταβαίνοντα καὶ ἀποδιώκοντα αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐκινήθη. Ἐν τῷ μεταξύ ἀφίκετο ὁ Πασιδάχ ἐφ' ἀμάξης ἀνοικτῆς, ἐν τῷ μέσῳ διπλοῦ στοίχου στραταρχῶν καὶ πασσάδων μὲ στολὰς καταχρύσους, μὲ στήθη διάστερα ἐκ παρασῆμων, πεζῆ βαινόντων, ἐνῶ ὀπισθεν τῆς ἀμάξης ἔβαινε μετὰ σπουδῆς σμηγνὸς εὐνούχων καὶ ἐπποκόμων, μὲ τὰς χεῖρας εὐσεβάστως συμπεπλεγμέ-

νας. Ἡ λαμπρὰ συνοδία παρήλθεν ὡς ὀπτασία, ἐνῶ δὲ ἀντήχουν ἀκόμη βροντώδεις αἱ κραυγαὶ τῶν στρατιωτῶν : *Παδισαχῆμ τοσκ γιασᾶ !* Ἔστρεψα πάλιν τὸ βλέμμα εἰς τὴν ὁδόν. . . . Ὁ κύων ἦτο ἀκόμη ἐκεῖ ἐξηπλωμένος. Ἐπειτα ἐγένετο στρατιωτικὴ παρέλασις. Τὰ τύμπανα ἐδοῦπησαν, αἱ σάλπιγγες ἤχησαν ὀξέως, τὰ σεῖστρα δι' ὧν εἰσὶν ἐφωδιασμένοι κατ' ἐξαίρεσιν αἱ τουρκικαὶ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ ἐκωδώνισαν. Ἐκινήθησαν οἱ λόχοι, καὶ τὰ τάγματα μὲ τὰς σημαίας ἀναπεπταμένως, οἱ γιγάντειοι σωματοφύλακες, οἱ ζουάβοι μὲ τὰς πρασίνοὺς κιδάρεις, οἱ νευρικοὶ καὶ εὐκίνητοι Ἄλβανοὶ μὲ τὰ σελάχια, οἱ ἡλιοκαεῖς Σύροι, οἱ ἄλκιμοι πεζοναῦται διήρχοντο πάντες εὐθυτενῶς μὲ θῆμα ἔρρυθμον, ὑπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις ἤχους τῶν ἐμβατηρίων καὶ αἱ σημαῖαι προσέκλινον καὶ οἱ ἄνδρες ἀνεφώνουν πρὸ τοῦ μονάρχου, θεωμένου ἀπὸ τινος τῶν παραθύρων τοῦ τεμένους. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ θύελλα τοῦ ἵππικου· αἱ Ἴλαι προέβησαν καλπάζουσα, καὶ παρήλασαν οἱ λογχοφόροι μὲ τὰ μακρὰ σημαιοστεφῆ δόρατα, οἱ ἐλαφροὶ ἵππεῖς μὲ τοὺς μέλανας κίρκασσιανούς σκούφους, μὲ τὰ ξίφη γυμὰ καὶ σελαγίζοντα ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ἀκολουθῶς ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδία ἐπανήλθε μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς εἰς τ' ἀνάκτορα, ἐπόμενου μακροῦ στοίχου ἀμαξῶν ζηλοτύπως ἐγκλειουσῶν τὰς τιμαλφεῖς καὶ ἀπροσίτους καλλονας τοῦ γυναικωνίτου. Καὶ ὁ κύων ἐξηκολούθει νὰ μένη ἐκεῖ ἀκίνητος· ἡ δόξα, ὁ πλοῦτος, ἡ ἰσχύς, τὸ κάλλος, ὅλα τὰ μεγαλεῖα τοῦ κόσμου τούτου παρήρχοντο ἐνώπιόν του, καὶ αὐτὸς ὁ πλάνης καὶ ἀνέστιος ὡς τις φακίρης ἢ φιλόσοφος κυνικὸς οὐδὲ κατεδέχετο νὰ ἐγείρη τοὺς ὀφθαλμούς καὶ νὰ τὰ παρατηρήσῃ! Ὅτε μετ' ὀλίγην ὥραν ἐπέστρεφον ἰλιγγιῶν ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ θεάματος καὶ ἀνεπόλουν πάσας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας, ἡ σκιαγραφία τοῦ παραδόξου καὶ φανταστικοῦ ἐκείνου ζώου παρέμενε ὡς μελανὸν στίγμα εἰς ὅλην τὴν εἰκόνα καὶ ἐνεθυμούμην τὰς πενιχρὰς παρατάξεις μας κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἢ βασιλικὰς ἐορτὰς καὶ ἀνελογιζόμεν ἔν τῃ συμπαραβολῇ πόσα ἄρα γε ἄγρια λακτίσματα κλητήρων καὶ πόσους σπαθισμοὺς θὰ ἐδέχετο οὐ μόνον ὁ αὐθάδης κύων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐλεύθερος πολίτης, ὁ ἐκλογεὺς καὶ ἐκλέξιμος, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τοποθετηθῇ ἐν μέσῃ ὁδῷ Ἑρμοῦ κατὰ τιαύτην ἡμέραν.

Τὸ κράτος τῶν κυνῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει θὰ διαρκέσῃ ἄρα γε ἐπὶ πολὺ ; ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν θὰ προβαίη διαρκῶς πολλαπλασιαζόμενος ; Τὸ ἐπ' ἐμοὶ πολὺ ἀμφιβάλλω. Ὁ πολιτισμὸς εἰσχωρεῖ ραγδαῖος καὶ ἀκατάσχετος εἰς τὴν γηραιὰν καθέδραν τῶν Σουλτάνων. Ὁ ἀτμός, ὁ θαίμων ὁ κυρίαρχος τοῦ αἰῶνος, βρέμει ὀλίγα βήματα μακρὰν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὅπου ἄλλοτε ὠδηγοῦντο τεταπεινωμένοι καὶ περιδεεῖς οἱ πρέσβεις τῶν

εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, σύρων τὴν ἐπιμήκη ἀμαξοστοιχίαν, ἐξ ἧς ἀποβιδά-
ζεται ἀπευθείας ἐκ Παρισίων προερχόμενος ὁ ξένος περιηγητής, μὲ τὸν
μακρὸν αὐτοῦ ἀδιάδροχον μανδύαν καὶ τὴν θήκην τῶν διόπτρων ἐξηρτη-
μένην διὰ τελαμῶνος ἐκ τῶν ὤμων. Ὁ πολιτισμὸς παρορῶν τὰς ιστορι-
κὰς παραδόσεις, καταργῶν τὰ ἔθιμα, ἐκριζῶν τὰς προλήψεις θὰ ἐπιβάλη
καὶ ἐκεῖ μίαν ἡμέραν συνθήκας κρείττονος δημοσίου ὑγιεινῆς καὶ εὐπρε-
πείας. Τότε τὸ ταλαίπωρον τῶν ἀδεσπότην κυνῶν γένος θὰ ἐλαττωθῆ
ἐπαισθητῶς καὶ ἴσως ἐκλίπη παντελῶς, μετ' αὐτοῦ δὲ θὰ συνεκλίπη καὶ
μία ἀφορμὴ ἀναμνήσεων, περιγραφῶν καὶ δημοσίων ἀναγνωσμάτων.

Χαραλάμπης Ἄννινος.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΙΤΑΛΙΑΣ¹

Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας μετὰ ζωηροῦ παρηκολούθησα ἐνδιαφέροντος
τὰ ἔργα τοῦ πρώτου ἐν Ἀνατολῇ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.
Ἐγνώριζον ὀνομαστὶ μακρόθεν τοὺς γεραροὺς τοῦ λόγου ἀγωνιστάς, ὅσοι
παρῆλθον ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου καὶ κατέλιπον ἀνεξίτηλα ἴχνη τῆς
ἐαυτῶν ἐργασίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Συνεκοινώ-
νουν, ὡς βλέπετε, μετὰ πάντων ὑμῶν μακρόθεν, ἀκριβῶς ὅπως καὶ κατὰ
τὴν στιγμὴν ταύτην σὰς γνωρίζουσι καὶ παρακολουθοῦσι τὴν σοβαρὰν
ὑμῶν σταδιοδρομίαν οἱ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ἕλληνες. Ἐν μόνον δὲν
ἠδύνατο νὰ προῖδῃ ἡ παιδική μου φαντασία, ὅτι μετὰ πάροδον ἱκανῶν
ἐνιαυτῶν εὐμενῆς τύχῃ ἠθέλε με φέρει ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, μεθ' ὧν διὰ
τοσούτων συνδέομαι παραδόσεων. Ἐὰν τοῦτο δὲν ἐφανταζόμην τότε,
πρὶν ἢ ἔτι ἐγκαταλείψω τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν πατρίδα, πολὺ ὀλι-
γώτερον ἠδυνάμην νὰ σκεφθῶ ὅτι ἡ καλοκάγαθος ὑμῶν φιλοξενία ἠθέλε
μοὶ ἐπιδαφιλεύσει τὴν τιμὴν ν' ἀγέλθω τὸ βῆμα ταῦτο, ἀφ' οὗ τοσούτων
καὶ τοιούτων σοφῶν ἀνδρῶν ἠκούσθη ὁ πειστικὸς καὶ εὐφραδῆς λόγος. Ἡ
τιμὴ αὕτη, ἧς ἀξιούμαι, μὲ καθιστᾷ τοσούτῳ μᾶλλον δειλότερον, κα-
θόσον δυστυχῶς αἱ ἐνταῦθα ἀσχολίαι μου δὲν μοὶ ἐπέτρεψαν νὰ ἐνδια-
τρίψω περὶ θέμα τι σοβαρωτέρας μελέτης καὶ ἐπαξιώτερον τῆς ὑμετέρας
ἐπιεικοῦς κρίσεως. Οὐχ' ἤττον θερμὰς ὀφείλω εὐχαριστίας εἰς τὴν Α.

¹ Ἀπηγγέλθη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Κων/πόλεως τὴν 31ην
Ἰανουαρίου 1890.